



Štev. 4.—5.

V Ljubljani, meseca maja 1920.

Leto XXI.

Koncert v gozdu.

1.

*V gozdu je majev koncert,
po drevju zastave vihrajo,
na travniku polko — hop, hop —
štirje muzikantje igrajo:*

*Medved pritiska na bas,
na gosli gode lisica,
v trobento piha dehor,
v piščalko pa prepelica.*

*Že gostje od vseh strani
v dvorane hitijo zelene,
nakupili so za koncert
obleke si dragocene:*

*v baržunu priskače šrebe,
v svili blestijo kokoši —
najlepša sta mačka in pes
v pristni narodni noši.*

2.

*Ptički so se domenili,
da se bodo naučili
kratko pesem, toda pravo,
ki bo vsem ljudem v sabavo.*

*Note v mestu so kupili,
orgle si izposodili,
kraj so tih si poiskali,
pevovodjo si izbrali.*

*Bili so tako veseli,
da so vsak dan skupaj peli
pesem pravo in pa kratko —
kmalu znali so jo gladko.*

*In v nedeljo zjutraj rano
so peljali se v Ljubljano —
pa gorje, oblak je počil
in jim note vse razmočil.*

*Druge note bi spisali,
pa na pamet niso znali,
v gozd sato so odleteli —
tam vsak svojo so zapeli. —*

Tone Rakovčan.



Na pokopališču.

(Po Voglovi baladi.)

Tam pri grobarju pozvoni . . .
„Grobar ti stari, čuj, odpri!

Pokazal bodeš mi brez prič,
kje drag počiva mi mrlič! . . .“

Tako govoril je vojak,
ogorel kuštrobrad junak.

„„Kdo tu leži ti pokopan,
ko bil v ljubezni si mu vdan? —““

„To moja mati Lena je,
biła preblaga žena je! . . .“

„„O, Marko, Marko, ti si res?
Ne bi spoznal te, drug si ves! —

Todà pojdiva . . . Tu je kraj,
kjer ti počiva mati zdaj . . .““

Vojak na grobu postoji
in nagne glavo, obmolči . . .

Upira v dragi grob oko,
oko otožno in mokró . . .

A zdajci zdrzne se in de:
„Da tu počiva mati? . . . Ne!

Kako bi mali kos zemljé
objel mi materno srce?! . . .“

Janko Leban.



Naša pomlad.

*Čez naše lepe bele kraje
in mlade njive, tiše gaje
šla je pomlad.*

*Nasula rož, nasula cvetja
in nova, svetla razodetja
v sree — pomlad.*

*Kdor v zimi je bolan polegal
in čmeren sam s seboj se kregal,
poglej v pomlad!*

*Naj gre in s solneem se pobrati
in svat naj bo med nami svati
in z nami mlad!*

Franjo Roš.



JANKO LEBAN:

Miličina punčka.



ed vsemi darovi, ki jih je o Božiču prejela mala Milica, ji je bila najdražja precej velika, srčkana — punčka.

Toliko da je zjutraj odprla oči, že je pogledala na svojo punčko, ki je blizu nje ležala na stolu. In toliko da je vstala, že je imela svojo punčko v naročju! Oblekla ji je lično oblačilce in pisano čepico ji je postavila na glavo. Potem šele je smela punčka sestiti z njo za mizo k zajtrku. Čez dan je punčko nesla ali peljala v vozičku pod milo nebo ali pa jo je dejala v zibko ter jo zibala.

Izkratka: Milica je imela veliko veselje s svojo punčko ter jo ponosna kazala svojim prijateljicam in znankam.

Bilo je neke nedelje po Božiču. Mati se je bila napotila v cerkev. Vzela je s seboj tudi Milico, ki je tedaj že hodila v šolo. Mati in hčerka sta sedli v klop blizu prižnice. Milica je pobožno sklenila roke, kakor se to spodobi dobremu otroku v cerkvi. Gospod župnik je stopil na prižnico ter jel propovedovati. Milica ga je pazljivo poslušala. Seveda ni vsega razumela, kar je gospod pravil, a eno si je vendar zapomnila. Gospod župnik je pravil o veliki ljubezni Boga, ki je poslal svojega edinega Sina na svet zato, da bi nas odrešil.

„Tudi ljudje“, tako je opomnil propovednik, „naj bi se medsebojno ljubili in si drug drugemu izkazovali dobrote, posebno ubožčkom. Če treba, naj bi žrtvovali svoje najdražje, če le morejo pomagati ubogemu človeku in ga rešiti!“ —

Milica je večkrat mislila na te besede.

Prišla je druga nedelja, in zopet je odšla Miličina mati v cerkev. Takrat pa je pustila Milico doma, da je z dekle varovala dom, ker oče — trgovec — je bil odpotoval po svojih opravkih.

Milica je uprav sedela sama v sobi. Svojo punčko je bila baš oblekla v praznje oblačilce, ko nekdo zunaj pozvoni. Milica odhiti odpret in



glej: pred njo je stala jako ubožna deklica! Po priliki ji je bilo osem let. Njena lica so bila bleda in uvela. Njene oči so tožno pogledovale. Od mraza se tresoč, pomoli velo ročico proti Milici ter jo zaprosi milodara.

„Sama sem z deklo doma in ti ne morem ničesar dati,“ žalostno deje Milica ter hoče zapreti vrata. Toda mlada beračica stegne roko skozi napol odprta vrata ter s solzami v očeh iznova poprosi za kako malenkost. Zdaj se Milica spomni župnikovih besed... Beračici veli, da naj počaka. Potem stopi v sobo, vzame z naslanjača punčko, jo poljubi ter odnese ubogemu otroku, rekoč: „Ná, moje najdražje; drugega ti ne morem dati ničesar!“

Ubogi otrok ni hotel sprejeti darila, a Milica mu veli: „Vzemi, vzemi! Moraš vzeti!“

Mlada beračica jo hvaležno pogleda, vzame ter odide...

Cerkveno opravilo je kmalu minilo, in mati se vrne domov. Ko stopi v sobo, najde Milico pred prazno zibko ter vpraša: „Kje pa imaš punčko, Milica? Naposled si se je že naveličala?“

Milica je molčala. Ko pa mati išče punčko in je ne najde, resno vpraša, kam je dejala punčko. Milica jokaje materi pove, kaj se je zgodilo. Mati jo ganjena objame in ji otere solze, rekoč: „Ne žaluj, Milica, za to. Meni je drago in milo, da si do ubožčkov usmiljena. Pa zakaj si beračici podarila uprav punčko?“

„Ker nisem drugega imela in ker je gospod župnik — saj veš, tisto nedeljo — rekel, da naj damo ubožčkom svoje najdražje.“ —

Mati se je smehljala, poljubila hčerko, obljubivši, da ji kupi drugo punčko.

Nekaj dni potem se je zglasila v hiši Miličinih staršev uboga, bolehná žena z osemletno hčerko ter je želela govoriti z Miličino materjo. Mati pride in vpraša ženo, kaj bi rada.

„Prihajam, da se vam prav srčno zahvalim!“ deje uboga žena ter pojasni, da je njena hčerka dobila od Milice punčko. To je prodala in z denarjem sta si s hčerko kupili kruha in se rešili največje bede. Uboga žena Milici hvaleženo stisne roko ter ganjena vzklikne: „Bog ti plačaj, ljubi, dobri otrok, ter blagoslovi tebe in vso vašo rodovino!“

Mati obdari beračico in kó otrok in žena odideta, reče Milici: „Zdaj vidiš, kako sladko je človeku pri srcu, če pomagamo ubožčkom, in kako Bog blagoslovi tako dejanje!“

Kmalu po tem dogodku je prišel k Miličinim staršem na obisk navadni gost rodovine — stric Niko. Postavil je na mizo zabojček, privedel Milico zraven ter rekel: „V zabojčku je nekaj zate! Ugani, kaj!“

Milica zabojček na rokah potehta ter izpregovori: „Orehi so ali lešniki!“



„Zgrešila si! Ugibaj še nadalje!“ reče stric.

„No, morebiti so pa notri sladkarije ali pa knjiga s podobami,“ pravi deklica.

„Ne, ne; nekaj še lepšega!“ se smeje stric.

Ob teh besedah stric Niko odpre zabojček, in pred veselo strmečimi Miličinimi očmi leži Miličina — punčka!

Milica iznenadena zakriči in objame strica. Ta pove, da je videl punčko pri starinarju ter takoj spoznal po nekem traku, da je to Miličina punčka. Izprva je sumil, da je punčka ukradena. Saj je vedel, da bi Milica izlepa ne dala od sebe punčke, ki ji je bila v veliko veselje. Vpraša torej starinarja, kako je dobil punčko. Ta pojasni, da od neke žene, ki je pa, dasi jako uboga, znana poštenjakinja. Njena hčerka je dobila punčko v dar namesto denarja od mlade deklice.

„Za to stvarjo tiči nekaj posebnega, čemur moram priti do dna,“ si misli stric Niko. Pogodi se s starinarjem ter kupi punčko.

Ko je stric Niko pri sorodnikih zvedel vso povest o punčki, je bil brdke Milice iskreno vesel. Ta pa se je radovala zopet najdene punčke. Hranila jo je še več let potem v spomin in tudi nadalje ji je bilo v posebno veselje, če je mogla komu pomagati in storiti dobro.

Jutro na polju.

Ščink, ščink, ščinka, ščink,
ščinkavček zapoje;
vrh cvetoče črešnje
žvižga kos po svoje.

Tresorepka raja
po zorani njivi,
pa ji ponagaja
vrabček lahkoživi:

„Kdo je tista pika
med zemljó in nebom,
tak učeno sika
gor pod solničnim hlebom?“

„To je brat škrjanček,
taščica pograja,
„kronani pijanček,
ki tam gor razsaja.“

„Kdo je tista coklja,
ki se bliže maje,
tak grdó se dere,
črna kakor saje?“

„Vrabec, to je vrana;
tebe bi požrla,
ko bi tu na polju
zdaj-le te uzrla.“

Vrabec se ustraši,
s polja jo popiha,
pri pohlevnih putkah
pride do oddiha.

Uta.



JURAJ JURAJEVIČ:

• Pisatelj-proslavnik Janko Leban.



losk-plosk-plosk! Bunk-bunk-bunk! Ata, odprite, ata, odpri-i-te! —

Drobna ročica našega „Benjaminčka“, najmlajšega sinka — dvanajstega po številu — je ploskala in bunkala ob vrata moje pisarnice. In otroški njegov glasek je zopet in zopet zadonel in odmeval od vseh vogalov velike, temne veže: „Ata, odprite, ata, odpri-i-te!“ — Zadnji „odpri-i-te“ je bil izgovorjen zateglo, presekan in manj proseče kakor zapovedajoče, skoro

ostro.

Saj pravim, tako majceno dete še, pa že tak svojeglavček! Zahtevati že hoče, zapovedoval bi že rad; oho, tega pa že ne!

„Odpri-i-i-te!“

Zaštorkljalo je zunaj, zabrkljalo in z drobnimi nožicami zacepetalo.

Saj pravim in še enkrat rečem, ta drobiž mali, s „perjem“ bi ga bilo komaj za pol dobre zibelke, pa že hoče imeti prvo besedo v hiši! Naka, ne boš!

Vržem pero iz rok ter grem in odprem vrata. Pošteno sem ga namerjal ošteti, saj pa je tudi zaslužil: se je že moral zopet izmotati oprezno od družbe ter se ob napol odprtih vratih izmuzniti neopazno izpod nadzorstva, drugače bi ne mogel pricapljati semkaj. In kaj bi bilo, da bi jo zopet popihal na ulico, kakor že tolikrat in bi hodil po mestu pokonci, samozavestno, kakor da bi bilo pol Ljubljane njegove, pa bi revše še domov ne znalo. Zvonček bi mu morali natveziti okolo vratu, da bi ga slišali in bi vedeli, kod ga iskati; nó, in zdaj mi štrbunka na vrata ter zahteva, zahteva . . . Pošteno sem ga torej namerjal ošteti in po vsej pravici, zaslužil bi bil. Toda komaj sem odprl vrata, štrbosk je reklo, in mali paglavček se je valjal po tleh z razbitim noskom, rdeča kri je tekla po preprogi, vpil je, kakor da bi ga bili drli na meh, vsa hiša je letela skup in izpraševala: „Kaj je? Ali se je močno? Ste že poslali po zdravnika? . . .“

Umili smo ga, ocedili, mašili nos . . . naposled se mu je ustavila kri, in mali je utihnil. Drugi so odšli, ostal je zopet sam pri meni, iz pisarnice ne gre rad izlepa. „Darček!“ sem vzkliknil tedaj. Božidar mu je pravzaprav ime, a kličemo ga nakratko za Darčka; jaz trdim, da ni „božji dar“ ta nepridiprav, ampak „božja kazen“, čemur pa odločno ugovarja on sam, pa tudi mama in drugi potegnejo z njim. „Darček!“



sem torej vzkliknil ter ga karal, očitajoč mu, kako od sile je neroden, da si gre na gladkem in ravnem nosek do krvavega zbijati, a mali ni slušal mojih besed, se ni zmenil za očetovska svarila, le tja v omaro je gledal, pa se zagledal v knjige s pisanimi platnicami in hitel praviti: „Atek, knjigo! Atek, knjigo dajte! Atek, knjigo bom gledal! Ali slišite, ali ste gluhi? Knjigo dajte, knji-i-go!“



JANKO LEBAN
PRED PETDESETIMI LETI

Kaj sem hotel, nosek ga je še bolet, prijemal se je nalahko zanj in ga zdajpzdaj pogladil, kakor da ga zdravi s takim božanjem. Moral sem imeti ozir na sinka s pobitim noskom ter sem šel in odprl omaro pa mu dal prvo knjigo, ki mi je prišla pod prste, nisem gledal, katero, samo to vem, da mladinsko s podobo na platnicah.



Zahvalil se je za knjigo, kakor se pač otrok zna, potem pa se je zagledal v živo barvano sliko na platnicah. V trenutku se je uživel v življenje, ki ga je predstavljala slika. Videl sem, kako so mu zažarele oči. S prstkom je kazal zdaj tu, zdaj tam na sliki, in nasmeh se mu je zazibal na ustnih. Kmalu je bil kakor doma na sliki. Jel je ogovarjati podobe, govoriti z njimi, se jim smejati. Na pobiti nosek je popolnoma pozabil. Pa kmalu se je naveličal slike na platnicah; odpiral je knjigo, listal in brskal po njej, stikajoč za podobami, a dobil ni nobene, ker nobene ni bilo v knjigi. Drugekrati se je ob takih prilikah hudo razljutil, vrgel knjigo v stran in zavpil: „Drugo!“ Ne tako danes. Prijel se je iznova za nosek ter ga pogladil, nato pa odprl prvo stran v knjigi ter „čital“: „Darček — priden, mama pridni, atek pridni . . .“ Z drobčkanim prstkom je kazal vrstice, zdaj zgoraj, zdaj spodaj, potem na desno, levo in zopet zgoraj, spodaj . . . pa iznova čital: „Julij priden, Rado tud'. Pa mucka, kokoška, zajček . . .“

Tako je čital, po svoje seveda. Ni ene črke ni poznal, triletni otrok še ne hodi v šolo, da bi se jim priučil, ampak „čital“ je le in se pri tem držal modro, kakor da kdove kako modre stavke izgovarja. Kajpak, vse sproti se jih je izmišljal, ampak „čital“ je le . . .

Pa mu ponagajam.

Stopim k njemu, pokažem s prstom v knjigo in „čitam“: „Darček ni priden, kokoška že še, mucek pa ne . . .“ Takoj mi popravi mali in „čita“ z vso resnobo: „Darček je priden, kokoška je pridna, mucka je pridna . . .“ „Čital“ je samozavestno kakor človek, ki ve, da je tako in nič drugače.

Hipoma se ustavi. Prstek položi na ustna, z očmi pogleda nekam v daljavo, z levico drži za odprto knjigo. Očividno je mali nekaj razmišljal. A kmalu odpre novo stran in s prstkom kazaje „čita“ po zlogih: „To je Jan-ko Le-ban . . .“

Debelo sem pogledal in nisem vedel, kaj bi rekel. Kje je zvedel ta majceni „piščanec“ za to čestito ime? In da si ga je zapomnil? Kako je to mogoče? . . .

Nisem si še mogel odgovoriti na ta vprašanja, že sem se moral še bolj čuditi; mali je „čital“ zlogovaje dalje: „Jan-ko Le-ban je pi-sa-telj.“

Ostrmel sem. „Ali si že videl tega gospoda?“ vprašam za nekaj hipov začudenja Darčka. In Darček je čisto mirno pokazal drugo vrsto ter „čital“: „Jan-ko Le-ban je v so-bi na ste-ni.“

„Ali sem prav slišal? Janko Leban je v sobi na steni . . . Ali je to mogoče? So moji možgani še v redu?“ Tako sem se izpraševal. In mali je ponovil, čitaje mirno kakor šolarček v abecedniku: „Jan-ko Le-ban je v so-bi na ste-ni.“



Zgrabil sem sinčka s knjigo vred in hitel z njim v sobo. In še takrat je ponavljal mali: „Jan-ko Le-ban je v so-bi na ste-ni.“

Moj mali Darček me je še enkrat * zgrabil za brado ter povedal: „Atek“

V sobi je bila zbrana družina in nekaj bližnjih mladih prijateljev, navdušenih za milo majko Jugoslavijo in nje procvit. Spoznal sem jih takoj; nekateri so že kovali pesmi in se urili v pisateljstvu, drugi so hodili na naš vrt k telovadskim igram in smo se spoznali. Zanimali so se vsi zlasti za slovensko in slovansko slovstvo, pa tudi z važnimi pojavi v svetovni književnosti so se pridno bavili. Častili in ljubili so velike može, posebno še pesnike in pisatelje s tako silo mlade duše, kakršna je lastna le nepokvarjeni, ukaželjni in delayni slovenski mladini.

Storil se je že mrak, luči so bile prižgane, okna zastrta.

„Atek, Lebanov večer praznujemo,“ mi je šepnil na uho starejši sin — dijak.

Na vzvišenem mestu na steni je visela slika Janka Leban, vsa v mladem, svežem cvetju. Sinček v naročju me je prijel za brado, pogledal v oči in kažoč na sliko deklamiral: „To je Jan-ko Le-ban.“

Na belo pogrjnjeni mizi pod sliko so bile lepo razvrščene knjige, ki jih je spisal Janko Leban za slovensko mladino in slovenski narod, in sicer: „Iskrice“ I., II. in III. zvezek, „Dva brata“, „Veselje in žalost“, „60 malih povesti“, „100 beril“, „Mirko Poštenjakovič“, „V domačem krogu“, „Na različnih potih“, „Zaupaj v Boga v vsaki potrebi“, „Pri Vrbovčevem Grogi“, „Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli“, „Človek v pogledu na njegovo telo in dušo“, „Andrej baron Čehovin“, „O jetiki“, „Ljudmila“. Dalje je bilo na mizi nekaj odprtih koledarjev in „Večernic“ Družbe sv. Mohorja, kjer se nahajajo Lebanove pesmi, kot: „Slabi časi“, „Drvar“, „Turki v Begunjah pri Cerknici“, „Stari vojak“, „Ob uri duhov“, „Zadovoljni kmet“ i. dr. Zagledal sem na mizi razgrnjen 3.—4. zvezek „Novih Akordov“ iz leta 1913. Tam je objavljen Lebanov spis „Josip Kocjančič, o 35 letnici njegove smrti“.

Darček, ki sem ga še vedno imel v naročju, me je iznova strelsel za brado, pokazal na Lebanova dela in ponosen, da tudi on kaj ve, povedal zlogovaje: „Jan-ko Le-ban je pi-sa-telj.“

Nad Lebanovo sliko je bil v polkrogu pripet lep trak v narodnih barvah, ves v zelenju, s katerega se je blestel zlat napis: „Janku Lebanu ob 50 letnici njegovega pisateljstva hvaležni častilci njegovi“. — Tega napisa si malček kajpak ni mogel zapomniti.

Zdajci zadoni vesela, v srce segajoča pesem. Ob klavirju zbrani Lebanovi častilci so pevali z velikim navdušenjem iz „Zbirke cerkvenih pesmi“, ki jih je uglasbil in večinoma sam zložil Janko Leban. Posebno so mi ugajali napevi: „Otroci, veselje nocoj se glasi“, „K Tebi, Marija,



KANAL OB SOČI,
RO ISTNI KRAJ JANKA LEBANA



prihitim“, „Ave, Marija!“, „Marija, naša mati“, „O, Jezus, moj rešitelj“ in refren Marijine pesmi „Prosi, le prosi, Marija, za nas! Prosi za nas zdaj in poslednji čas.“

Moj mali Darček me je še enkrat zgrabil za brado ter povedal: „Atek, Janko Leban je skla-da-telj.“ Pri tem je bil tako prijetno razpoložen, da je jel od veselja ploskati z drobnimi ročicami, kakor da daje takt veselim pevcem.

Govornik je že pred mojim prihodom nastopil, zato ga nisem slišal. Govor je imel spisane. Pokukal sem vanj in prečital te-le vrstice: „V deželi rajsko-mili,“ solnčni Goriški, ki nam je dala Krilana in Gregorčiča, je tekla zibelka tudi Janku Lebanu. Rojen je bil 21. aprila 1855 v Kanalu. Njegov oče Valentin je bil učitelj; kot učitelj je sklenil tudi naš idealni Janko delovati med svojim narodom. Izobraževal se je v Gorici na normalki in gimnaziji, dovršil pa je študije na učiteljskišči v Kopru, nakar je služboval kot učitelj (nadučitelj) na teh-le mestih: Komen, Lokev, Avber na Primorskem, Begunje pri Cerknici, Trebelno na Dolenjskem, Bukovica na Gorenjskem. Oktobra meseca 1911 je bil stalno upokojen in živi sedaj na svojem zadnjem službenem mestu, v prijazni Bukovici nad Škofjo Loko na Gorenjskem, kjer izvršuje še nedovršena dela svoja in jih pošilja v svet! . . .“

Govornik je opazil, da gledam v njegov rokopis; hitro ga je zakril mojim očem, sam ne vem, iz katerega vzroka.

Poslušal sem ubrano, navdušeno petje in gledal v Lebanovo sliko. Zdaj mi ni bilo malčkovno brbljanje v pisarni več uganka. Tako časti mladi svet svoje zaslužne može, ki so osiveli zlasti ob delu za mladino. In to mi je porok, da Janko Leban ne bo umrl. V slovenski mladini bo živel in v njej se nanovo narodil kot svetla zvezda, ki kaže pot v boljšo bodočnost.

Mali sinček se me je oklenil okrog vratu in vzkliknil po otroško: „Atek, Janko Leban je moj!“

Da, ljubezen je govorila; tudi malčki so njegovi; duh, ki veje iz njegovih knjig in biva danes v naši družbi, jih je ogrel in jih bo tudi spremljal po poti življenja v čast in slavo mile majke Jugoslavije.

Lebanovi častilci so peli zadnjo kitico njegove Marijine:

„Ko pride konec naših dni,
ugašala bo luč oči:
Marija, brani nas tačas
in k Bogu v raj povedi nas.“

Solza se mi je utrnila v očeh. Tako je mogel zapeti le on, ki ne bo umrl . . .

Slava Janku Lebanu ob njegovem petdesetletnem slovstvenem delovanju!



ANDREJ RAPE:

Pismo.*



rat! — Nedavno sem križal tvojo pot. Težko mi je bilo v srcu, tolažbe sem bil potreben, zakaj med brati sem bil vendar le tujec. Na pot sem se odpravil kot bolnik k zdravniku. Bil sem kot žareče železo, ki ga je bila oblikovala mati in rodna gruda — dvoje vodilnih zvezd srečnega življenja; nisem bil trdo jeklo, pa je bilo potreba zdravnika — življenja, da me prekuje.

Temna je bila tistikrat moja pot, cesta vsa blatna in jaz na njej med kameni — sam kameni spotike. Solnce je zahajalo tam za mojimi gorami. Vidim ta zahod še sedaj natančno; lep je bil, nad vse lep. Mislil sem takrat na tisto solnce, sam zaprt vase, brez dneva v prsih. In blagroval sem solnčne žarke, ki so poljubljali v slovo moje rojstno grudo, v slovo samo za kratko dobo, za nekaž ur, ki pa jo potem zopet ljubeče poljubijo, objamejo. Blagroval sem tisto solnce, ki je svobodno gledalo v zvesto materino oko, dočim sem se sam sebi zdel kot po lastni krivdi izgnan iz kraja, kamor je neizmerno hrepenela moja duša, ki je na njej ležal greh.

Temani si šel mimo mene, brati, ter z molkom zavihtel prvo kladivo, ki je padlo na žareče železo mojega srca, da so odletele od njega iskre na vse strani. Udaril si me morda nevede in nehote v srce, nevede in nehote, ker nisi videl moje notranjosti, ker nisi poznal mojega vročega hrepenenja po dobri besedi. Brati moj, ne tožim se nate zaradi tega, zakaj prav si storil, da si zavihtel prvič z molkom kladivo na mojo notranjost in dvakrat prav si storil, ko si zavzdignil kladivo in zamahnil vdrugič po meni, rekoč: „Ni ti odpuščanja!“ Brez tvojega kladiva ti danes ne bilo moje današnje notranje zadovoljnosti.

Glej, dragi neznanec moj, pišem ti to pismo z željo, da vidiš sedaj človeka, ki je storil svojo dolžnost, da vidiš, kako je sedaj razsvetljena njegova prej temna notranjost. Glej, ljubi moj! Domov sem se vrnil, in z eno veliko besedo mi je odgovorila rojstna gruda: „Vse je pozabljeno, odpuščeno, saj si se vrnil, moj izgubljeni sin!“ — Precej je tako izpregovoril gozd, je zapelo polje, je zavriskala gora, sta zazvenela nebo in zrak. Vse je izpregovorilo odpuščanje, ko sem postavil prvi korak na domačo rojstno grudo.

Sveto besedo je izpregovorila moja ljuba mati, ko sem stopil pred njo. „Odpustila ti je že davno tvoja mati, odpušča ti rodna gruda,“ so

* Glej v 9. številki leta 1919: „Mati in sin“!



bile prve besede njene, ko sem ležal na njenih prsih v gorkem objemu. Nisem še prosil, ne vprašal. Videla je mati in domovina skesano vprašanje, ki je trepetalo v moji duši, ki je stopilo na ustna, dasi prošnje še niso bile izpregovorile.

O, brat! Prav si storil, ko si udaril in nisi storil prav. Prav, ker si provzročil mojo sedanjo zadovoljnost, in ne prav, ker — odpuščanje je. Je odpuščanje skesancu in je sreča po trpljenju, ki jo ustvarja lahka vest in zavest, da smo na pravi poti, ki nam jo narekuje spoznanje. Je sreča, zakaj trpljenje jo rodi.

Glej, brat, poglej sedaj mojo dušo, mojo blestečo notranjost! Prosim te, pozabi na potnika, ki je teman nekoč križal tvojo pot, in ostane naj ti v spominu potnik, ki ga vidiš iz teh vrst, potnik prerojen in nov!

Nisem mogel biti čisto miren, dokler vam vsem, ki sem vas takrat srečal na svoji težki poti, ne pišem pisma, dokler vam ne predstavim orerojenega potnika.

In ti, drugi, ki so se križali najini poti v času bridkosti; ti, ki si videl dvoje src — sina begunca in njegovo mater junakinjo — odpusti mi! Takrat je vrgla moja podoba, ki je že tonila v večerni mrak, na svetlo podobo matere junakinje, ki si jo bil v duhu tudi videl, pest blata. Kako resnično, kako po pravici si mi odgovoril takrat! Ni govorilo iz tebe zaničevanje do samotnega potnika in tudi ne pomilovanje. Ampak moral si mi odgovoriti tako, saj sem umazal s svojo podobo sliko matere — junakinje.

Pa glej! Še čistejša ti bo sedaj ta podoba, še lepša, ko prebereš to pismo in mi odpustiš. Še lepša bo ta podoba, zakaj predstavljam ti jo vnovič z veliko njeno materino besedo: „Pri meni si, moj sin, pri materi!“ Vidiš li njeno dušo?

Glej, ona je vedela, da se vrnem. Pripravila je vse in za blagoslov so bile razpete njene dobre roke, ko sem stopil pred njo duševno in telesno bolan.

Če sem takrat oskrnil tisto svetlo podobo, sem ti sedaj odkril še lepšo, zato odpusti, da sem tisti večer stopil kot senca na tvojo pot.

In posebno se spominjam tebe, deca, ki si se takrat veselo igrala na travniku, ko je korakal žalostni potnik mimo tebe. Ti si padla tistikrat kot žarek solнца na mojo dušo, ki jo je kovala življenje. Razgrnila si s svojo pesmijo pomlad v moje srce, ga dvignila iz mračnosti in teme v svetlobo krasote naše domovine, kovala mojo dušo z mehкими rokami, vihteča kladivo, da sem se zavedel in spoznal svoj greh. Spominjam se tebe, mladina, ki si videla temnega potnika, korakajočega po cesti in ki te je kvečjemu prestrašil, ko se je obrnil v poslednjem upu na tako težko zaželjeno dobro besedo k tebi in te morda motil, zaver-



vano v nedolžno igro in petje. Spominjam se te, ki si mi odgovorila tako lepo, tako iskreno, četudi morda nevede. Tvoja pesem je pričarala v moje razbolelo srce tako pojočo lepoto rojstne grude, kakršne prej nisem nikdar videl, nikdar sanjal, nikdar občutil.

„Kjer Kras zakriva čudovite hrame . . .“

Danes, ko sem ozdravljen telesno vsaj deloma in duševno popolnoma, mi zveni tvoj spev še bolj omamljivo v uho.

Glej, po čudovitih naših hramih hodim. Skrila jih je naša sveta zemlja v svoje osrčje, kakor bi bila hotela, da te krasote nikdar ne gledajo sramote, ki leži na naši rojstni grudi, odkar hodi po njenih blagih prsih brezsrčni tujec. Ej, kaj mi vse pripovedujejo ti čudoviti hrami! Eno zgodbo le:

Počival sem nedavno ob naši podzemeljski kraljici Pivki in ondi zadremal, pa je zašepetal tajnosten glas ob meni. V snu sem vedel, da ni nikogar v moji bližini, ali poslušal sem napeto ta glas, kakor bi mi skrivnostno govorile preteklost, sedanost in bodočnost. To-le je šepetal glas:

Živel so trije bratje. Usoda jih je bila razdružila. Služili so dolgo vsak drugemu gospodu. Kruti so bili njih gospodarji in mnogo so zahtevali od njih, ali pravice njihove jim niso hoteli dati. Hrepenenje jih je gnalo drugega k drugemu, zakaj kri ni voda. Ali mogočnjaki so jih bili ukovali v verige in strogo pazili, da se niso bližali drug drugemu. Vkljub svoji mogočnosti so se jih bali.

Zgodilo se je pa nekoč, da se je osamosvojil najstarejši brat. Niso mu mogli več braniti, da si zida svoj dom. Zidal in pripravljaj ga je, da kdaj sprejme vanj tudi ostala brata. Gospodarji niso smeli o tem niti slišati, pa so sklenili skupno podreti njegovo stavbo. Združenim se je to za malo časa posrečilo, in oddahnili so si. Toda zgodilo se je, česar niso pričakovali. Nastal je svetoven potres. Tak je bil, da so se rušila še tako močno zgrajena domovja. Zbrali so okrutneži vse svoje sile, da se obvarujejo pogina. Vse svoje podložnike so zbrali na branik, ali kdo naj se ustavlja sili, ki je bila porojena iz pravice, da kazni krivico! Domovi zatiralcev so razpadli, in trije bratje so si prvič smeli pogledati brez pridržka v obraz, prvič so mogli planiti v iskren objem. In objemali so se, objeli tako krepko, da jih poslej ni moglo nič več ločiti. Sklenili so v tej sreči zgraditi si vnovič skupen dom, da bodo slednjič sami svoji gospodarji. Gradili so si ga. Sijajen je bil, poln bogastva in razkošnega veselja. Edina žalost je bila ta, da enega brata družina še ni bila vsa odrešena, da še niso bivali vsi v skupnem domu. Vkljub tej žalosti je vstajal dom in se dvigal v bratovskem edinstvu, da bo v njem združno živel brat ob bratu. Ni jih ovirala žalost v zidanju



te stavbe. Pripraviti so hoteli dom čim lepši, prostornejši, da sprejme vase lahko vse, tudi neodrešeno bratovo družino.

Šepetal je glas ob meni tajnostno, proroško. In videl sem v sanjah dograjen dom. In videl sem razlito čezenj čarobno svetlobo. Svatovsko se je bil opravil, zakaj prihajala je vanj tudi še dotlej neodrešena bratova družina. Oslabljena je sicer bila telesno zaradi muk, ki jih je prebila pod tujim gospodarjem, ampak duševno krepka. Pripovedovali so: „Gledali smo s hrepenenjem v svetli svoj skupni dom. Trpeli smo v tem hrepenenju, a ne obupavali. Naš up je bil opravičen, zakaj dobro smo vedeli, da nas, bratje, ne zapustite, verovali smo v pravičnost, ki pride vedno gotovo slej ali prej do veljave. In evo nas!“

Zbudil sem se. Ob meni je šumela Pivka. Ali ni ona govorila o naši zgodovini in bodočnosti? — —

Glej, deca! Od čudeža do čudeža hodim. Božam na svojih potovanjih vsak mi znan predmet z očmi in rokami: o, ti si naša sveta zemlja, tako, tako naša!

Srce bi moralo imeti večne, krvave rane, neozdravljivo bi bilo, ako bi te, podzemeljska naša krasota, ne smelo več imenovati svoje, ako bi te ne moglo gledati več oko kot lastnine naših src, tako združene z nami, kot je združena reka s svojo strugo, ki je ne more zapustiti, in če jo zapusti, jo le takrat, če ji je človek naravnal drugo pot.

Ti, naša krasota, pa bi bila osamljena, brez duše bi bila, če bi naravnali sovražniki našo pot iz tebe. Ne bila bi več lepa, zakaj duša je, ki daje lepoto, in duša tvoje lepote je to ljudstvo, ki je neločljivo združeno s teboj. Ne bila bi več lepa, in zaman bi iskal tujec tvoje krasote. Popili bi jo tvoji otroci in vzeli s seboj v dušah, da jo uživajo vsaj v duhu.

Zakaj ti, deca, vse to pripovedujem? Zato, da vidiš našega ljudstva notranjost, da vidiš našo brezmejno ljubezen do rojstnih tal. Dobro vemo, da nam ni treba strahu. Lepoto bo ohranila ta tako naša zemlja, zakaj ni več daleč tisti dan, ko se oddahnemo svobodni na svobodni gruđi.

Glej, deca! Od polja do polja hodim, od gozda do gozda, od praga do praga, od cvetice do cvetice, in vsi me pozdravljajo šina, ki se je vrnil. O ustvarjenju poje polje, o združenju šumi gozd, roko mi stiskajo bratje, lepoto domovine slikajo cvetice.

Deca! Pozdrav ti in blagoslov!

„Jaz tudi.“ je pritrtil B.
„Glema.“ je pritrtil B.
„Sreči trije kralji na ...“
* * *
„...“
* * *
„...“

Nekoč sem na svojem mračnem potovanju srečal tovariša. Ni tako trpel kot jaz, ker ni pustil nikogar doma, ko je odšel. Pa vendarle. Tistikrat, ko sva se srečala, mi je rekel, da bi rad videl še enkrat hišo,



ki se je v njej rodil, to da ga vleče domov; polje domače in travnike da bi rad zopet videl, je pravil.

Tudi tebe, tovariš potnik, se spominjam v tem pismu. Morda si se že vrnil kakor jaz, morda še ne. Če še potuješ, vedi, da te vabi tvoja hiša domov. Razbita je sicer in požgana, vendar ne do tal. Ko sem hodil mimo nje, me je nekaj poklicalo. Začuden sem se ozrl naokolo, ali videl nisem nikogar. „Seveda ni nikogar tu,“ sem pomislil, „hiša sama me je poklicala.“ Gospodarja svojega si želi, da jo dvigne iz razvalin v novo svobodno življenje. Da veš ti, dragi moj, kako kriči nezorano polje, polno moči in dobrote, kako se solzi neobrezana trta, neobdelan vinograd, kako sanja v njem bela zidanica, pričakujoč gospodarja, da bo stiskal v njej ognjeno naše grozdje, pričakujoč veselih trgačev, da jo ožive, da veš, kako vse hrepeni po gospodarju, ki je — ne zameri mi trpke besede — izdal svoj dom, da veš, kako pričakuje sadni vrt neuravnan, neosnažen, a vkljub temu še vedno lep, svojega gospodarja!

V svatovsko obleko se je odelo vse in pričakuje nestrpno svojega kraljeviča Marka, svojega rešitelja, da mu da novega življenja. Vse te pozdravlja. Pridi!

Dobro mi je v srcu, ko sem se vam izpovedal, bratje. Pozdravljeni!





FRANC MILČINSKI:

Gašpar, Mihec in Baltazar.

Ilustroval Ivo Erbežnik.

(Dalje.)

6. KRTAČA, MUREN IN DUDA.

daj so stali trije kralji pred hišo na cesti.

Skupna nevarnost jih je bila združila. Gašpar je pozabil, da se je branil Mihca v svoj vojaški zbor, niti Baltazarja z dudkom ni več zaničeval, vsi trije so se složno in po bratovsko držali za roke.

Gašparju ni dalo, da se ne bi pobaňal: „Jaz se nisem nič bal.“

Mihec seveda ni smel zaostati v hrabrosti: „Jaz tudi ne. Kah bhcnil sem psa.“

„Saj ni bil pes,“ je rekel Gašpar, „bil je tigerrr.“

„Dva tigha sta bila,“ je hite! popravljal in stopnjevali Mihec, „pet tighov.“ —

Po cesti je prihajal vojak. Gašpar ga vojaški pozdravi.

„Oho,“ se ustavi vojak, „kdo ste pa vi trije?“

„Mi smo sveti trrrrije krrralji,“ odgovori Gašpar.

„Jaz tudi,“ doda Mihec.

„Kjali,“ je ponovil Baltazar mali.

„Hohoho,“ se je smejal vojak, „kam vas pa pelje pot, čestiti sveti trije kralji?“

„V vojno grrremo,“ je povedal Gašpar.

„Jaz tudi,“ je pritrđil Mihec.

„Gjemo,“ je pritrđil Baltazar mali.

„Sveti trije kralji pa v vojno?“ se je grohotal vojak. „Ali ste mi čmrlji! Sveti trije kralji spadajo v oltar, pa ne v boj. Ne bo nič! Vas ne vzemo v vojake. Svetih treh kraljev že ne.“ Smejoč se je hite! naprej.

Gašparja so poparile vojakove besede.



„Veš kaj,“ se je oglasil Mihec, „svetih theh khaljev ne vzamejo, je hekel vojak.“

Pa se je Gašpar hitro spomnil: „Saj nismo sveti trrije krrralji, samo njih imena imamo. Pa si lahko izberrremo drrruga imena.“

„Kateha?“ je vprašal Mihec.

„Jaz že vem, katerrra,“ je odgovoril Gašpar. „Mi smo Krrrtača, Murrn in Duda. Tako nam pravi atek.“

Pokazal je na desno plat: „Tam je vojna, tja grrremo.“



Mihec je ugovarjal: „O, ne! Veš kaj? Vojna je tam.“ Pokazal je na levo: „Na to sthan ghemo.“

„Na to strrran!“ je gnal Gašpar. „Vojak je šel na to strrran. Kamorr je šel vojak, tam je vojna.“

Mihec je vztrajal pri svoji: „Nak, na to sthan! Veš kaj, vojak ni šel v vojno, ampak je že pihajal nazaj. Saj je imel kolažno. Pihajal je od te sthani!“

„Na to strrran!“ — „Na to sthan!“ — in sta se tja pa sem trgala za roke.

Pa je Gašpar podstavil Mihcu nogo, da je Mihec padel. Mihec je zavekal, Gašpar pa je rekel: „Vidiš, to je bila božja kazen, kerrr si tako trrrmast.“

Potem so krenili na desno plat, kamor je hotel Gašpar.



7. PRVI SPOPAD S SOVRAŽNIKOM.

Po cesti so korakali gospodje Krtača, Muren in Duda.

Prvi opasan s sabljo, na rami puško, na glavi vojaško čako, ponosen kakor general. Pa ni bil general, ampak majhen pobič.

Drugi, črnih oči in las, tudi po licu umazan in črn kakor zamorček. Pa ni bil zamorček, ampak prvega pobiča bratec.

Tretji je imel v ustih imenitno smodko, pa smodka ni bila smodka, ampak dudek.

In gospodje, ki so korakali po cesti, niso bili gospodje Krtača, Muren in Duda, ampak trije kralji, naši mali prijatelji Gašpar, Mihec in Baltazar.

Prišli so do vogala. Pred njimi se je razprostiral prostorni trg, cesta se je cepila na več strani, sredi trga so bili nasadi, med njimi so se križali drevoredi.

Gašpar je rekel: „Tukaj za vogalom se pričinja tuja dežela. Tukaj ne govorijo več slovenski.“

Mihec je pritrdil: „Veš kaj? Tukaj govohijo laški.“

Gašpar ga je zavrnil: „Ti nič ne veš. Tukaj govorrre nemški. Jaz znam nemški.“

Mihec je rekel: „Jaz tudi.“

Pred prodajalnico se je rimila gneča ljudi, ob strani je stal policijski stražnik, bil je kosmatega lica, na glavi je imel svetlo čelado, na suknji svetle gumbe.

Mihec se je zgenil in se plah pritisnil k starejšemu bratcu: „Glej, sveti Miklavž!“ Štel je stražnika za sv. Miklavža in se ga je bal. Imel je slabo vest. Zakaj pri zadnji obdaritvi ga je bil sv. Miklavž oštel zaradi jokavosti in še zaradi krivoverstva, ker je v križčku izpuščal Sina: „V imenu Očeta, Duha. Amen.“ Zavedal se je, da od tedaj še ni opustil nobene teh napak, zato se je bal.

Tudi Baltazar mali je strmel v stražnika. „Miklavž!“ Toda se ni bal sv. Miklavža, ampak ga je ljubil, ker mu je bil prinesel jabolko, par čreveljčkov in ropotuljico.

Gašpar je možato poučil mlajša dva bratca: „To ni sv. Miklavž. Še parkelj ni. Ampak je policaj. Nič se ga ne bojim. Vprašal ga bom po nemški, jaz znam nemški.“

Moško je stopil k stražniku, ga pocukal za rokav in ogovoril: „Gospodšprle policajšprle, kješprle grešprle potšprle v vojnošprle?“ Tako je znal nemški.

„Kaj?“ je rekel stražnik, „kako? Pod nosom so še mokri, pa se bodo že norca delali iz policajca?“



Očitek gospoda stražnika je bil vsaj deloma krivičen. Trije kralji niso bili mokri pod nosom, vsi že ne. Le Mihec je prodajal svečo in pa Baltazarju je kukal golobček iz nosa, toda bil je čisto majhen, majjecan.



Stražnik je meril vse tri s strogimi pogledi: „Glej jih, sami se potikajo po cesti! Kdo ste pa, vi ptiči?“



„Mi nismo ptiči,“ je odgovoril Gašpar, „mi smo Krrrtača, Murrrn in Duda.“

„Kaj? Kdo?“ je rohnel policaj, se sklonil in se bolj in bolj bližal z režečim licem trem kraljem, kakor da jih hoče pri tej priči pohrustati.

Gašpar je obledel in Mihec je bruhnil v jok tako strahovito, kakor da mu gre za kožo.

Baltazar mali pa je dobrosrčno pobožal hudega stražnika po kosmatem licu. „Miklavž! Si kaj moj?“ ga je vprašal in da ga potolaži, mu je ponudil svojo imenitno smodko: „Ná dudo!“

Gneča ljudi pred prodajalnico je prasnila v smeh, stražnik se je obrnil proti njim: „Tiho! Mir!“ Tačas pa je Gašpar hitro potegnil bratca dva za sabo in so zbežali.

8. DRUGA BITKA.

Gašpar se je ozrl in ko ni več bilo videti stražnika, se je odduškal in je rekel: „Ali smo ga! Ni se upal za nami. Nič se ga nisem bal.“

„Jaz tudi ne,“ se je pridružil Mihec.

„Jaz sem imel puško,“ se je ponašal Gašpar. „Drrrugače bi nas bil prrremagal in vsi trrije bi bili ujetniki.“

„Veš kaj?“ je povedal Mihec, „ujetniki imajo kape, tako-le šihoke kape. Jaz bi imel tudi tako šihoko kapo.“

„Ampak,“ je nadaljeval Gašpar, „jaz sem vzela z rrrame puško in sem ustrrrrelil — bum! In je karr padel. Še dva sta padla. Vsi so padli. Vsi sovrrražniki so padli. In ena hiša se je podrrrla.“

„Dve hiši sta se podhli,“ je popravil Mihec; kar oči so mu žarele od slavnega spomina.

„In cerrrkev tudi,“ je dodal Gašpar. „Vse mesto se je podirrralo in gorrrrelo, jaz sem pa tako-le merrril in strrrreljal — bumbubum, bumbubum, bumbubum!“

„Jaz sem tudi stheljal,“ je rekel Mihec.

„Ti nisi strrrreljal,“ ga je zavrnil Gašpar, „saj nisi imel puške.“

Mihca je zbolelo, da mu brat zavida vojno slavo. „Daj sem puško!“ je zahteval. Oberoč je zgrabil puškino kopito.

Gašpar je branil svoje imenitno orožje. „Ne dam je. Moja je!“

„Moja je!“ je zavekal Mihec.

„Moja!“ je kričal Gašpar in je Mihca sunil s kopitom.

„Moja!“ se je drl Mihec. Krčevito je držal puško in od togote teptal. Teptal je tudi Gašpar in ko je Baltazar mali videl, da oba bratca teptata, je mislil, da bratca rajata, pa jima je nudil rokci, da ga vzameta v raj, in je veselo zapel: „Hopsasa, talala!“

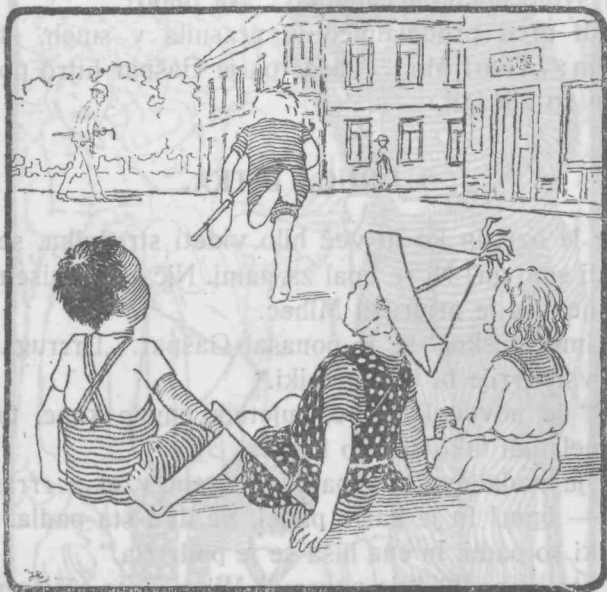


Tačas pa prileti mimo pobič, za hip postoji, zgrabi puško-palico: „Moja je!“ — Z močnim sunkom jo iztrga obema iz rok in zbeži.

Od sunka sta oba sedla. Sedel je tudi Baltazar mali, ker je menil, da je tako manesel raj, da je treba sestti.

Gašpar in Mihec sta zavzeta obmolknila. Strmela sta za fantinom, pa je njima že izginil izpred oči.

Gašpar se je pobral prvi. „Prav je, da ti jo je vzel,“ je rekel Mihcu, „to je božja kazen.“



„Saj jo je tebi vzel,“ je odgovoril Mihec. „Saj je bila tvoja.“

„Tvoja je bila. Sam si rrekel, da je tvoja. Zdaj jo pa imaš.“

„Ti je tudi nimaš,“ mu je oponašal Mihec.

„Jaz še ne marrram ne puške,“ je odgovoril Gašpar. „Jaz sem generrral. Generrrali nimajo pušk. Generrrali imajo samo sablje. Generrral mahne s sabljo, pa je bitka dobljena.“

„Jaz sem lačen,“ je rekel Mihec.

„Srrram te bodi!“ ga je okaral Gašpar. „Vojaki niso nikoli lačni.“

9. VOJAK JUNAK.

Na klopi je sedel vojak. Velika srebrna kolajna se mu je bliščala na prsih, solnce mu je svetilo v lice, rahlo se je smehljaj in ni bil videti hud.

Gašpar ga je vojaški pozdravil. „Gospod vojak, kje grrre pot v vojno?“



Vojaku se je prijazno nasmejalo lice, segel je proti Gašparju, ga pobožal po obrazu in ga prijel za roko. „Kdo si pa, ljubi moj fantiček?“

„Trrrije smo,“ je povedal Gašpar. „Krtča, Murn in Duda smo.“

„Jaz tudi,“ se je oglasil Mihec, da ne bi zaostal za bratcem in ne bil kakorkoli prikrajšan. Tudi njemu je segel vojak z božajočo roko po licu in mu pogladil ročico, in ko je Baltazar mali videl, da dajeta oba bratca vojaku roko, jo je dal še on.

„O,“ je rekel vojak, „še en junak!“ Pobožal je še njega po licu. „Kakšno dobroto pa imaš ti v ustecih?“

„Smodko kadi,“ je odgovoril Gašpar.



„Tako je imeniten?“ se je čudil vojak. „Ej, srčki moji ljubljeni!“ Božal jih je zdaj tega, zdaj drugega in solze, debele kakor vinske jagode, so mu polzele po licu.

„Zakaj se jokaš?“ je vprašal Gašpar. „Vojak se ne sme jokati.“

„Vojak ne,“ je del možak. „Ampak joka se atek. Vidiš, dva prav taka-le fantiča sem imel — zdaj nimam nobenega več.“

„Ali sta umrčkala?“ je vprašal Gašpar.

„Umrčkala,“ je potrdil vojak. „Sovražno letalo je metalo bombe, ena je ubila oba, na poti sta bila iz šole. Zdaj sem sam in zapuščen.“

Mihec je zijal z gobčkom in z očmi. „Veš kaj,“ je rekel, „zdaj sta pa angelčka v nebesih. V nebesih je lepo: v nebesih je sveti Miklavž in Božiček in zajček je tudi v nebesih.“

„Ti moj angelček!“ je rekel vojak in privil Mihca k svojemu licu, da je bil še Mihec moker od vojakovih solza. „Kako bi te rad videl, kakšen si! Pa te ne vidim revež slepi.“



„Ali si slep?“ je vprašal Gašpar. Strmel je v vojaka, in od neznane groze mu je zastajala sapa.

„Slep! Neusmiljena krogla mi je vzela vid. Ne ločim dneva od noči. In vas, preljubi moji fantički, ne vidim, le roka mi malo pravi, kakšni ste. Strašna je vojna!“



„Veš kaj,“ je rekel Mihec, „mi ghemo v vojno.“

„Jaz že ne,“ ga je zavrnil Gašpar.

„Jaz tudi ne,“ je odmeval Mihec.

„O, vojna je strašna!“ je ponovil vojak in bridko je ihtel.

Baltazar mali se mu je pritisnil h kolenu. „Kaj moj?“ je vprašal ihtечеge vojaka. „Na dudo!“

10. Begunka.

Mimo je prihajala stara ženica. V naročju ji je vekala drobna deklica, v roki je nesla majhno stekleničico, do polovice napolnjeno z mlekom.

Vštric vojaka in treh fantičev je postala.

„Ti pobič mali,“ je dejala, „vojaku daj klobaso, ne dudek! Dudek posodi meni! To-le lužico mleka so mi dali dobri ljudje. Pa nimam ne skodelice ne žličke, da napasem lačno svojo sirotico. Daj mi dudek! Nataknem ga na stekleničico, pa bo pilo revišče; kar trese se, ko vidi mlekec.“



Vzela je dudek, par korakov za klopjo je bil vodnjak, tam je dudek splaknila, že ga je nateknila na stekleničico, in punčka je željno požirala sladko pijačico in globoko sople.

Vojak se je umeknil na klopi, žena z detetom je sedla.

„Pupa,“ je rekel Baltazar mali in čudeč se gledal punčko.

„Kako majceno ima nogico!“ je izjavil Gašpar. Rad bi bil tudi kaj dal deklici, pa ni imel drugega nego vojaško čako in sabljo. Kaj bo čaka in sablja deklici!



„Veš kaj —“ je rekel Mihec in bi bil sila rad povedal nekaj posebno prijaznega, pa je pozabil, kaj.

„Nogico ima, nogico,“ je vzdihnila žena, „čreveljčkov pa ne. Bog se te usmili, kako boš živelo! Mar bi bil še tebe vzela k sebi ljubi Bog!“

„Kje ste doma, žena?“ je vprašal vojak.

„Doma? Nikjer!“ je vzdihnila žena. „Naš dom je porušen. Begunka sem. Ta-le deklica je moja vnuka. Mater ji je ubil tram podirajoče se



hiše. Oče ji je poginil v ujetništvu. Sami sva. Stara sem, pa bi vendar še delala in služila, ali kako naj delam z otrokom?“

Gašparju je bilo tesno pri srcu, pa sam ni vedel zakaj. Vprašal je: „Kako ji je ime, punčki?“

„Jelica,“ je povedala žena.

„Jelica!“ je poklical Gašpar. Pa tudi Mihec ni zamudil poklicati je, in še Baltazarju malemu ni to ime delalo težave, in so vsi trije prežali, ali se jim punčka oglasi.



„Ali že govorrri?“ je vprašal Gašpar.

„Baš pričenjala je,“ je odgovorila žena. „Mamo je že klicala: Ma-ma! — kakor bi zapojčkala. Še zdaj jo kdaj zakliče. Pa ni, ni mamice, ni, ni atka. — O, otroci, kako ste srečni, ki še imate ljubo mamico in ljubega atka!“

Tako je pravila žena in je srčkala svojo vnuko.

Tedaj pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega.



Gašparju se je pričel gubančiti nosek, zatrepala so mu ustna, potem pa je na mah izbruhnil v glasen jok: „E-hehehe, e-hehehe, mamica, mamica, e-hehehehohoho!“

Mihec mu je gledal kratek hip na usta in že je odprl tudi svoja: „E-aa-beee, mamica, mamica, e-aa-beee!“

Brez odloga je sledil njenemu zgledu še Baltazar mali: „Eee-ooo-uuu!“ In je sedel na tla, zakaj sedeč je laže jokal in temeljiteje nego stoječ.

(Konec prihodnjič.)

Pesem slepca.

O, dnevi,
davni dnevi,
vi ste me odpeljali
kakor ženina v tujino
svatovat. —

Pa prehitela
zlobna me je moč,
v njej otemnela
je pomlad,
vse ceste pred menoj
zbežale
in potopile se
v pretemno noč.

Le po srca stopinjah
sem našel v domovino ...

Skozi srce,
skozi okence
zdaj se zrcali
v globočinah še edino,
kar imam:
to slutnje so
prelepih slik,
ki se rodijo zdaj o dobravi:
to slutnje so
svobodnih sil,
ki se razmikajo
po očetnjavi. —

In v srcu me tolaži dan,
ki me objel je z vso milino.

Tone Gaspari.

God.

Petelin praznuje svoj god,
prijatelji vsi ga častijo,
za mizo pri zvrhanih skledah
z rumenim se zrnjem mastijo.

Pesemco mačji kvartet
po dobrem kosilu zapoje,
ovca, pes, osel in vol
pa voščijo vsak mu po svoje.

Vsi hvalijo ga do nebes,
vsak svojo pomoč mu obeta,
zvenijo navdušeni glasi,
želijo še mnoga mu leta!

Tone Rakovčan.



FRANJO ROŠ:

Zgodba o Ivančku.

1.



akor mnogo mestnih otrok, tako je tudi Ivanček velik, šibak in bled v obraz. On in njegova mati stanujeta v velikem mestu v podstrešni izbi visoke hiše. Vse hiše tam so temne in vlažne, ulice med njimi so ozke in blatne. Zrak je tu nezdrav in poln mraka. Solnce se ogiblje teh krajev in le redkokdaj posije do mokrih dvorišč in globokih ulic.

Tu je Ivanček preživel svoja uboga leta. V tej umazani enoličnosti je preležal polovico svojih dni bolam. Njegovo drobno telo je trpelo in omahovalo in le trudoma si je ohranilo življenje. Glad in mraz sta šla vselej z njim. Z leti je rastel, a ostal je šibak. Moral bi iti v šolo, pa je čakal, da prej ozdravi. Njegova mati je bila večkrat bolna, in moral ji je streči. Kadar pa, se mu je izboljšalo zdravje, tudi takrat ni maral iz izbe. Samo poleti, ko je solnce sijalo po mestnih strehah, takrat je časih sedel na dvorišču in celo na ulico je pogledal časih.

„Ivanček bo kmalu umrl,“ so si mislili ljudje, ki so ga videli slabotnega in bledega. Nekoč pa mu je nekdo to tudi povedal. In takrat je Ivanček jokal ves večer. Bal se je smrti, bal se je tiste črne krste, kamor polagajo mrtve. Bal se je, da bi ga tuji ljudje ne odnesli proč od matere. Dolgo časa potem si ni upal na dvorišče, da ne bi slišal ljudi, ki govorijo o njem in o smrti.

Ivančkov oče je bil krojač. Pred tremi leti je odšel na vojno. V daljnjih deželah se je moral bojevati. Prvo leto je pisal večkrat, potem pa ni bilo več glasu o njem. Najbrž so ga ujeli in odvedli v tuje kraje, in domov se vrne šele ob koncu vojne. Tako mu pripoveduje mati in tako si misli Ivanček in vedno vprašuje, če bo že kmalu mir in vojne konec. Pa mu pravijo vselej, da še ne bo miru in tudi očeta ne. Zato je dostikrat žalosten ob misli na očeta, ki mu je bil dober in ga že tako dolgo ni doma. Spominja se ga, ko je sedel sključen na stolu pod oknom in vbadal v sukno. Delal je do večera, ko je večerja že stala na mizi. Preden se je napotil spat, je večkrat posadil Ivančka na kolena in ga božal po laseh. Ali pa je pristavil stol k njegovi postelji in mu pripovedoval o zdravju in o vsem, kar je Ivanček hotel vedeti.

„Mogoče pa se vrne kmalu, lahko že danes ali jutri,“ tako dostikrat ugiblje. „Odprla se bodo vrata, in oče vstopi. Vse bo dobro, kakor je bilo. Konec bo te osamelosti, zdravje in sreča prideta.“



Zadnjič so ga zagledali delavci, ki so stanovali v isti hiši in poznali očeta.

„Kaj piše oče?“ ga je nekdo vprašal.

„Nič ne,“ je odvrnil Ivanček.

„Siromak si.“

Takrat je Ivanček spoznal, da se smili vsem drugim in zasmilil se je še samemu sebi. Siromak je, velik siromak. Ljudje govorijo, da njegovega očeta ne bo več nazaj. Zakaj so tako hudobni in tako mislijo? Kaj ne vedo, da to Ivančka boli? Ali naj ostane z bolno materjo sam na svetu? Od dne do dne je na svetu huje. Kdo jima naj pomaga? Kaj ne bo mogel nikoli v šolo? Pa saj ne more verjeti, da bi ne bilo več očeta, ki je bil tako dober in skrben.

Edino mater ima še. Pogovarja se z njim o Bogu in o zdravju in o vsem dobrem in lepem. Zato se zateka k njej vselej, kadar se zboji temnih zidov. Zasanja se v one čudežne kraje njenih povesti. Nedavno pa je mati zópet težko zbolela in že več dni se ne gane iz postelje.

2.

Podstrešna izba je temna in mrka, vsa je preprežena z duhom prahu, boleznimi in uboštvu. Zgodaj, ko se zunaj svetlika blede nebo, se že umika iz nje poslednja motna svetloba. Tema se je priplazila tiho in potuhnjeno, da niti vztrepetale niso škripajoče deske. Kakor nevidna pošast se zdaj skriva za posteljo, za omaro, se plazi ob stenah in sega z dolgimi požrešnimi rokami po Ivančku. Strah se mu zajeda v misli. Pribeži k postelji, kjer leži bolna mati in ne vidi Ivančka, drobnega, zapuščenega.

„Mama,“ zakliče polzadušeno. Z naporom je iztrgal besedo grlu in sam se prestraši njene plahosti. Mati se zgane, izpod odeje se izmota roka in poišče Ivančkovo glavo, da ji gladi lice in kodre.

„Pri tebi sem in ni treba, da te je strah, Ivanček.“

„Lačen sem, mama, tako lačen in strah me je bilo.“

„Nič se ne boj. Zvečer dobimo kruha in juhe.“

Materin glas je slaboten, trese se. Vendar se vsi strahovi poskrijejo ob njem in Ivanček diha prosto in globoko. Moško stopi po izbi k zagrajenemu oknu in se pospne na njegovo polico. Zamisli se iz tega težkega vzduha, gleda v daljavo. A daleč ne more. Na nakopičenih strehah čepi nekoliko dimnikov in umazane lise lezejo iz njih. Par drobnih rumenih in rdečih lučk trepeče iz meglene teme, ki se gosti in bo kmalu zadušila v sebi vse. Ivanček čuti tudi v sebi to ugašanje in umiranje. V prsih mu je zopet gosto in tesno. Že čuti, da mu strahovi stoje za hrbtom in iztezajo roke po njem. Tedaj zakašlja mati na postelji. Presekana je tišina, in že so plahe misli odstopile za korak.



Preko vseh streh, skozi vso temo mu hitijo misli v pokrajino materinih povesti in njegovih sanj. Gredo v čudežne kraje, ki jih z očmi še ni videl. Gleda v temo in si v njej sam ustvarja svetle slike, zre vanje in jih občuduje. Ne vidi hiš in ne vidi ljudi. Tam so travniki, gozdovi, polje. Vsenaokolo gosta trava, mirno drevje. Tam se ne more skriti solncu in gorkoti. Vsaka bilka ima dovolj tople luči. Ivanček jo čuti že kar v sanjah.

Saj ni res, da bi se mestne hiše vrstile kar naprej v brezkončnost do velikega morja, kjer se neha svet. Tako je menil nekoč, zdaj pa ve, da se ta lepa nova resnica nekoč razodene tudi njemu. Ko doraste in ozdravi, se bo napotil nekoč iz mesta. V eno smer pojde, do konca vseh hiš in ulic. Mnogokdaj mu je oče pripovedoval o življenju tam, o malih raztresenih vaseh, o kmetih, o polju in travnikih. Tudi črevljarijev Joško mu je pravil o vsem tem. V gozdovih pojejo celi zbori ptic in še druge živali živijo tam. Vso to lepo deželo bo nekega dne videl pred seboj in jo občudoval, blagoslavljal bo takrat samega sebe.

Tam na kmetih ima Ivanček teto. Še nedavno je prišla na obisk in prinesla je moke, krompirja in sadja. Vse to je zraslo tam. Tokrat pa je pripeljala s seboj tudi malo Tinico, ki je nekaj mlajša od Ivančka. Tudi njo je izpraševal, kako je tam, kjer ni hiš in ne ulic in kako visoko zraste tam trava poleti. Pozvedoval je tudi o šoli. Čudil se je Tinici, ki je bila živa in rdeča v okrogli obraz. Ko se je jelo mračiti, se je skoro zbala teme.

„Kakor da bi bila v starem zakletem gradu, tako je tukaj,“ je dejala. „V šoli pravijo, da strahov ni, tukaj pa se le bojim.“

Teta pa mu je še rekla, naj jih nekoč poleti obiše, da vidi, kako lepo imajo na kmetih. Ivanček je prikimal z velikim veseljem in je mnogokdaj rad premišljal o tem obisku in o poletju na kmetih.

3.

Že je pomlad in maj. Nebo je visoko in čisto. Solnce se je že daleč pospelo in je gorko. Po ulicah hodi svež topel veter in prinaša pozdrave iz višin in dalj, kjer je zemlja v zelenju in mladosti. Do najglobljih ulic in dvorišč diši po pomladi in svobodi.

Iz daljnega kraja je prišlo pismo. Ivančkov oče je še živ in je pisal. Ustreljen je bil v nogo in ujet nekje daleč, že skoro na koncu sveta. Zdaj pa so ga tam izpustili in je že na potu domov in že blizu. Noga še ni zdrava. Pa naj se ga doma nič ne ustrašijo.

Vesetje se je nastanilo v podstrešni izbi to pomlad. Sreča se vrača in vsak dan je bliže. To pismo in pomlad sta vrnila Ivančku zdravje. To pismo je dahnilo materi nasmeh na upadla lica, a zdravja ni prineslo.



S tem srečnim smehljajem leži mirno. Kadar pride Ivanček k postelji, govori šepetaje o očetu, ki se vrne domov. Tedaj bo vse zopet dobro. Kakor nekoč bodo živeli v skromni sreči.

Ivanček šteje dni in ugible. Dostikrat se zgodi, da se nenadoma ozre k durim, da bi tam že zagledal očeta. Prišel bo v sivi vojaški suknji, na glavi čepico s široko streho spredaj. Potem bo sedel, da si odpočije od dolgega potovanja in bo pripovedoval o vsem, kar se je zgodilo v tujih deželah njemu in drugim. Vesel bo in veseli bodo vsi trije. Še mati bo tedaj ozdravela. Zopet bo vse tako, kakor je bilo pred leti nekoč.

Srečen in zdrav je Ivanček, kakor še ni bil nikoli tako. Bled je v obraz, toda oči gledajo jasno in ne skrivajo sreče in pričakovanja, ki sta se naselila v njegovem srcu. Zopet hodi po dvorišču, posedeva na pragu črevljarjevega stanovanja. Gleda v višino, kjer solnce obseva strehe in del zidovja. Okno njegove podstrešne izbe pa je obrnjeno proti severu in nikoli se še ni solnce uprlo vanje.

Črevljarjevi imajo sedem malih. Le s težavo jim oče prisluži toliko, da morejo vsi živeti v težkih časih vojne in ubožstva. Črevljarjev Joško je star skoro toliko kakor Ivanček. Le manjši je in močnejši in bolj polnih lic. Dobra prijatelja sta si in oba sta vesela, ko se zagledata na dvorišču. Ivanček mu pripoveduje o očetu, ki pride morda že jutri. Tudi Joško je vesel Ivančkovega veselja.

„Z menoj pojdi, Ivanček,“ mu reče. „Videl boš, kako lepo je tam. Toplo je zdaj, in vsak dan grem na polje. Piščalke si delam in lovim metuljčke. Vse polno jih je tam.“

Ivanček je čul o polju in sapa mu je zastala. Joška prime za roko in se obotavlja: „Da bi šel na polje? Ne grem, Joško, sam pojdi. Mati je bolna; oče pride domov morda še danes. Ne morem, res ne.“

„Pa pojdem sam. Žal ti še bo, Ivanček!“

„Počakaj... Praviš, da je lepo tam zunaj?“

„Pa kako lepo je! Sami travniki, polje in gozdovi. Poslušala bova škrjančke. Potem pojdeva v gozd in tam leževa v mah, ki je bolj mehak kakor gosposka postelja.“

„Kako dolgo ostaneš tam?“

„Do mraka, ko zaide solnce.“

„Pojdem!“ prikima Ivanček odločno.

4.

Joško hiti naprej po trdem tlaku, zdaj teče, zdaj zopet obstane, da počaka Ivančka, ki ni vajuen nagle hoje. Oba sta bosa, Ivanček gologlav in v kratki ubožni suknjici. Joško pa nosi na glavi širok slamnik, ki mu



je mnogo prevelik in mu leze čez ušesa. Nekoč je bil očetov in je že precej luknjičast in zapognjen. Zopet tečeta dalje po ozkih ulicah. Prav malo ljudi srečujeta. Ivanček je že jako upehan, obstane in pravi Jožku: „Vrnem se, predaleč je. Nikoli še nisem bil tako daleč. Doma bodo v skrbeh.“ Strah je v njegovih besedah. Joško pa se zasmije:

„No, le pojdi domov, saj vem, da se bojiš. Pa praviš, da si starejši kakor jaz.“

„Saj bi šel, pa je predaleč.“

„Ni več daleč. Za onimi hišami tam je le še malo hiš. Tam se že neha mesto.“

Zopet hitita dalje. Še je par ulic, a so že širje in hiše so nižje; zelenja za njimi je vedno več in vedno bujnejše je. Prideta na široko belo cesto. Za njima prizvoni voz cestne železnice. Pred nizko hišico obstane, ljudje lezejo vun, par drugih vstopi. Voz se obrne v loku in oddrda nazaj. Naprej ne more več, ker je mesta že konec. Tu se že odpira širok svet v topli in novi luči. Ob cesti stojijo visoki kostanji in lijejo košato senco naokolo. Debel prah leži na cesti in se dyiguje pod nogami. Utrujena stopata počasneje. Tam na levo in tam na desno se solnčijo bele bogate hiše. Vsako obdaja senčnat vrt, poln mladega zelenja. Izpod njega se tam in tu svetlikajo steze kakor razpredene bele niti.

Ivančkove oči, vajene temnih zidov in mrkih ulic, gledajo zdaj široko in začudeno vse to novo, svetlo, prijazno. Kakor da ga je vsega prešinila in prevzela ta krasota, tako globoko jo čuti v sebi in razprostre roke nad njo. Težka in opojna je vsa ta nova lepota, vsa ta sveža gorkota, ki je legla v njegovo notranjost. Skoro ne ve, kam bi z njo, ki je tako neizmerna.

Joško obstoji in gleda Ivančka.

„Lepo je, a še lepše pride,“ mu pravi.

„Še pride,“ ponovi Ivanček polglasno in stopi s ceste k železni ograji. Tam na bogatem vrtu hodi mala deklica in škropi rože in travo z vodo, ki ji rosi iz kanglice. Vidi Ivančka, siromašnega, ki stoji in zre na vrt. Belo in snažno je oblečena. Bliže stopi in prijazno vpraša: „Gotovo si ubog in če hočeš kruha, ti ga prinesem.“

Ivanček jo pogleda začudeno, se domisli polja in sliši Joška, ki ga kliče s ceste.

„Nimama časa,“ odvrne, „ker grem na polje. Takih velikih rdečih rož pa še nisem videl, kakor tam-le rastejo.“

„Počakaj,“ pravi deklica in odtrga rožo, rdečo in dišečo, široko razcveteno. Da mu jo in se veselo nasmeje. Tedaj pristopi Joško in reče: „Pa prinesi kruha, lačen sem.“



Deklica odhiti in ko se vrne, drži v vsaki roki velik kos belega kruha in jima ga da. Ivanček se zahvali in ugrizne v sveži kruh. Že sta na cesti in gresta dalje.

„Kako je mehak in bel ta kruh. Pri nas pa je črn in malo ga je,“ pravi Ivanček.

„Dober je,“ pritrди Joško. „Glej, že so tu travniki in tam polje in tam na levi gozd. Ali ni lepo?“ S prstom kaže in stopi s ceste na ozko pešpot, ki gre čez travnik.

5.

Ivanček stoji na cesti in gleda. Usta ima odprta, gleda široko in strmi. Gleda v dan, ki je vesel in žareč, ki sije daleč tja do daljnjih gor. Vsa pokrajina leži v mirnem sijaju solнца in pomladi. Le zdajnzdaj prinese rahla sapa hladila travi, da se zgane in zaziblje v valih in se spet vzravna. Rahlo poboža Ivančku lica in kodre in že spet odplava dalje. Tam daleč potrese temnordeče glavice cvetoče detelje.

„O, kako lepo je!“ zavriska v Ivančku vesel glas. Kri mu prihaja v blede lice. Drobne prsi se mu dvigajo polne dehtečega zraka. Tava dalje v travi. Vidi cvetice, bele, rdeče in modre, visoke in pritklave. Zdajnzdaj zabrni čebela mimo njegovih ušes in že je zopet vse tiho in brezkončno. Z odprtimi očmi in odprtim srcem pije vase vso to krasoto, in oči mu gorijo v svežem plamenu.

„Metuljčka imam, belega s črnimi pikami,“ zakliče Joško. V travi leži in tišči slamnik k tlom. Z roko ga potegne izpod klobuka in mu s prsti stisne glavo. „Tako, zdaj je mrtev,“ doda resno in našobi ustna.

„Čemu si ga, pustil bi ga rajši,“ reče Ivanček. „Zdaj imaš greh, ker si ga umoril.“

„Misliš, da imam greh? Res, nisem vedel tega.“ Mrtvega metulja vrže v stran in ponovi polglasno: „Nisem vedel tega, da je greh.“

Joško je obstal in se zagledal v deteljo. „Poglej,“ pravi veselo, „našel sem deteljo s štirimi peresci.“ Tudi Ivanček se sklomi in išče. Dolgo išče, dokler ne najde sredi samih troperesnih deteljo s petimi peresci. Joško pravi, da je videl že tudi tako s šestimi peresi in slišal je, da rastejo tudi take s sedmimi.

Oddaleč prinaša sapa pritajeno žuborenje potoka, ki se vije od gozda sem preko travnikov. Počasi mu gresta naproti. Stare upognjene vrbe in nizko grmičje rastejo tam. Že je Joško stopil k vodi in tudi že vanjo. Čista in prozorna je. Drobni kamenčki, beli in temni trepečejo iz nje. Tudi Ivanček brodi po potoku. Gleda male ribice, ki begajo od brega do brega. Iztegne roko, da bi si odtrgal vrbovo šibo, a tedaj mu pade



rdeča roža v vodo. Poredno se igrajo z njo hitri vali in že so jo odnesli daleč s seboj.

Stopita iz vode in se pomikata dalje med poljem. Tu je pšenica zrasla že precej visoko. Daleč se razprostira zeleno, ponekod rdečkasto polje detelje. Nad njim trepeče razgreti zrak. Ivanček posluša enakomerno in živo pesem murnov. Zdajnzdaj pokliče Joška, da mu odgovori na vse, kar vidi in sliši novega. Ne čuti utrujenosti, ko hodi po mehki zemlji in mu trava boža bose noge

Bлізу gozda sta in poslušata.

„To je kukaviča,“ reče Joško.

Še bliže prideta. Že stojijo tu pcsamezni hrasti, ki jim siv lišaj pre-prega debela.

„In to je žolna, ki tolče ob drevo. Poslušaj, Ivanček!“

Široke in visoke bukve razpenjajo senco in mir nad grmičjem in mahovjem. Drobní pevcí se oglašajo z vej. Toliko jih je, da se iz njih zbora ne razločijo glasovi. Vse je kakor utripanje, kakor godba, ki se preliva po gozdu.

Ivanček leži na mahu. Oči je zaprl in poslušá. Tako mu je, kakor da sanja. O nebesih sanja. Odpre oči in vendar še vedno sanja. Ne sanja sanj, ampak resnico. In ta resnica je lepša od vseh nekdanjih sanj.

6.

Solnce se že bliža goram na zapadu. Oblački, ki tam in tu visijo na rchu, žarijo v rdečkasti svetlobi. Hladneje je že. Zdajnzdaj zaprhuta mimo glave mehka, mlačna sapa.

Ivanček se domisli matere: „Pojdiva, Joško! Ne bo več solnca, vstaniva!“

A Joško ne vstane. „Počakaj še! Ne grem še domov. Ivanček, nič ne pojdi.“

„Moram. Mati je bolna, oče pride. Sam pa poti ne najdem. In zebe me.“ Ivančka spreleti mraz.

„Pa pojdiva,“ se vda Joško.

Hitita med poljem in prebredeta potok. Voda se je precej ohladila in se zajeda v noge. Že sta na cesti. Gresta mimo bele hiše, kjer stanuje ona dobra deklica, ki jima je dala kruha. Ni je več na vrtu, ker je že hladno in se mrači.

V mesto prideta in kar naprej hitita po ulicah, ki so vedno bolj umazane in ozke. Ljudje po hišah prižigajo svetilnice in zagrinjajo okna. Mrzlo je postalo. Ivanček pa je bos in gologlav, suknjica je tanka. Zdajnzdaj ga spreleti trepet, zobje mu zašklepečejo. Tudi v noge ga grize mraz, ko stopa po kamenitem tlaku.



Prideta na široko cesto. Pisane luči sijejo iz oken in vrat. Svetli vozovi hitijo sredi ceste in zvonijo. Komaj se izogibljejo drug drugemu, toliko jih je in vsi so polni ljudi. Tod nista hodila prej.

„Nisva šla prav,“ pravi Joško. „Preveč sva šla na desno. Pa nič ne de, vse eno prideva prav.“

„Jaz bi že bil rad doma,“ reče Ivanček. „Zebe me.“

Na širokem trgu sta. Sama gospoda se izprehaja tu. Govorijo glasno, smejejo se, a zanj se nihče ne zmeni. Ivanček jih gleda, ozira se v vozove, ki bežijo mimo njega. Tudi on bi stopil na tak voz in bi se peljal naravnost domov. Legel bi truden v posteljo in zaspal v njeni prijetni toploti. A do njegove uboge ulice ne gredo ti blesteči vozovi, ki vozijo samo bogate ljudi.

Ivanček bi nekaj povprašal Joška, ozre se, a ni ga več. Tesno in vroče mu postane. Obstane in gleda na vse strani. Polglasno zakliče njegovo ime, stoji in išče. Gre nazaj in išče. Joška ni nikjer več. Izgubil se je v množici in je že bogve kje. A kam naj se Ivanček obrne sredi tujih ljudi in cest in na večer.

Nasproti mu pride deček, ki je ravno tako velik kakor on. Tega vpraša, kje je Globoka ulica. A ta ne ve in celo smeje se Ivančku, ker je siromak in niti črevljev nima. Potem gre dalje.

Ivanček se nasloni k zidu in zajoče. Na glas zajoče in si ne ve pomagati. Kako pride domov? Zašel je in je še jako daleč od doma. Mati je bolna in ga bo klicala s postelje, njega pa ne bo. Morda se je tudi že oče vrnil z vojne in išče Ivančka, pa ga ni. O, da bi zdajle prišel dober človek in bi ga prijel za roko in povedel domov! A vsi ti ljudje morda niti ne vedo, kje je ona zapuščena Globoka ulica. Mimo njega hitijo in z njimi gre opojen gosposki duh. Ivanček pa bo ostal sredi njih sam, premražen ni trepetajoč.

Tedaj se domisli Boga in moli, da bi mu pomagal. Prosi ga, naj stori tako, da najde domov. Prosi tudi, da bi se oče že skoro vrnil in bi mati ozdravela.

7.

Ivančka strese mraz, skozi noge ga spreleti po vsem telesu, zobje mu zašklepečejo. Stopi od zida in hiti po trgu, da si ogreje noge. Pride na cesto, ki je vsa bleščeče razsvetljena. Pred njim se pomika vojak, zavrt v siv plašč. Glavo ima obvezano in le počasi gre dalje. V vojni je bil in je okusil vse hudo. Tudi Ivančkov oče je bil tam. Morda sta bila celo kje skupaj in se poznata. Da bi ta mož vedel Ivančku kaj povedati o očetu!



Ivanček pohiti naprej, da bi vojaku pogledal v lice. Pred njim obstoji in zagleda njegov rumenkasti obraz. Mlad človek je in še brk nima pod nosom.

Ta hip zadene ob Ivančka stara ženica. Ni oblečena po gosposko. Prime jo za krilo in jo vpraša z glasom, ki gre že skoro na jok: „Prosim, kje je Globoka ulica?“

Mimo prihrumi voz, in žena ne razume Ivančka.

„Kaj bi rad?“ vpraša in se skloni do njegovega obraza.

„V Globoko ulico.“

Vede ga s seboj do prihodnje ceste in mu razlaga, kako daleč naj gre po njej in kdaj naj se obrne v ulico na levo, da pride prav. Naglo hodi mimo svetlih oken in svetilnic. Nad njim gorijo zvezde, razsejane po temnem nebu. Hodi, dolgo hodi in kar naprej v isto smer. Tedaj pa se nenadoma domisli, da bi bil morda že moral kreniti na levo. Najbrž je že šel predaleč po tej cesti in je izgrešil pot. Zavije zdaj v ulico na levo. Vsa v temi je ta ulica, redkokdaj brli svetilnica. Ljudi bi povprašal za pot, pa nikogar ne vidi. Čisto sam je v vsej zapuščeni ulici.

Tedaj pa se Ivančku nenadoma zazdi, da je že v Globoki ulici. Njena vlaga mu veje v obraz, smrad kanalov čuti. Vse tu je ozko in visoko, v višini se vidi le tanak trak prostega neba in par drobnih, ugašajočih zvezd na njem. Te hiše so mu znane. Tam približno mora stati hiša, kjer stanujejo. Z novo silo se požene naprej in ne čuti trepeta, ki mu zviija drobno telo. Kakor da je spočit in lahak, ne občuti trudne teže svojih nog in ne vidi, da leze le počasi dalje in da ga trese mraz. Kakor v mehko meglo stopa z drobnimi koraki. Z naporom se vleče čez dvorišče, čez strme stopnice, a ne čuti naporov. Vse težko in bolešno je utonilo in zdaj ni ničesar več. Nevede odpre duri podstrešne izbe in stoji pred očetom poleg matrine postelje.

„Ivanček!“

Široko pogleda in za hip vidi očeta v bledi, izmučeni obraz, obdan s temno brado. Stoji in se drži njegovega sivega plašča. Trese se in glavo nagne. Plah, trpeč vzdih se mu iztrga iz ust. Zasuče se v stran in se zvrne. Kakor da je vročica zalila njega in vso okolico, tako je izginilo vse in tudi on sam je utonil v omotico.

8.

Solnce sije na posteljo, ko se Ivanček zbudi. Kakor iz globokega prepada se zdrami. Lahko in veselo mu je, da je prost nečesa temnega in mučnega, kar ga je težilo v bolnih sanjah. Začuden pogleda naokolo in vse, kar vidi, mu je novo in tuje. Napne misli, a ne more se spomniti, če je že bil kdaj v tej lepi solnčni sobi.



„Mama,“ zakliče rahlo in se hoče dvigniti v postelji. Tedaj vstopi nekdo, dobra in znana žena je to, teta je to.

„Mama,“ reče še enkrat.

„Preselili so se mati, odšli so v nebesa. Pa nič ne bodi žalosten, Ivanček,“ pravi teta.

„V nebesa? Tudi jaz bi šel.“

„Saj je dobro tam. Pa ne bodi žalosten.“

„Žalosten?“

„Oče so prišli iz vojne, Ivanček.“

„O, saj res!“

Kakor v megli se spominja Ivanček srečanja z očetom. A nič ne ve, kako se je tedaj zgodilo in kako je zdaj prišel v to sobo k teti. V tem premišljevanju mu prihaja vroče. V glavi mu brni, v vsej njegovi notranjosti je prazno in težko. Od bolečin in slabosti zatisne oči in zapotegne obraz. Teta mu vliva v usta grenkega zdravila.

Ko zopet izpregleda, stoji teta ob postelji. Nasmeje se mu in ga poboža po laseh: „Zopet si zdrav, Ivanček!“ Nato odide.

Samo solnce je tu. Mesta ni več, polje in gozdovi so zunaj. Ivanček se razveseli in se dvigne, da bi pogledal skozi okno. A slaboten je v telesu in glava ga zaboli. Leže nazaj in premišlja. Matere se spomni. Daleč so nebesa in tako daleč je tudi mati. On pa je ostal sam in oče z njim. A kako, da očeta ni?

Teta pride in mu prinese skodelico vročega, sladkega čaja: „Priden si, Ivanček. Ostal boš zdaj pri nas in tudi oče. Ostanemo vsi skupaj, Tinica tudi. Zdaj pa pij čaj.“

„Bom,“ prikima in že pije v dolgih žejnih požirkih. Po vsem njegovem telesu se razpredata toplota in moč. Potem prigrizne belega kruha. Tu se spomni one dobre deklice, ki mu je nekoč dala kruha, ki je bil tudi tako mehak in okusen. Domisli se Joška in polja.

„Ali je res, da ostanem pri vas, teta?“

„Pri nas ostanesh.“

„In oče?“

„Tudi.“

Takrat se odpro duri.

Oče se pomika k Ivančkovi postelji. Leva noga mu je odrezana nad kolenom. Ob dve palici se opira. Bled, ostarel je v obraz. Ivanček ga gleda s strahom in boli ga pogled. Oče, siromak!

K Ivančku sede na posteljo in pripoveduje o preteklem in o bodočem življenju. Zdaj ostanejo vsi tu. Oče bo zopet prijel za šivanko, da tako prisluži kruha sebi in njemu, ki pojde v šolo takoj, ko ozdravi. Nič več ne pojdejo nazaj v mesto. Na kmetih ostanejo.



V sobo prihiti Tinica. Vsa je zasopla od zdravja in nagle hoje. Vesela je, da se je Ivančku obrnilo na boljše. Iz šole prihaja.

„Kako sem se že bala zate,“ pripoveduje. „Ko so te pripeljali oče k nam, sem jokala. Potem si ležal in govoril v spanju. Bala sem se, da umreš. Pa le nisi.“

Prihodnji dan Ivančka oblečejo. Bled je še in upadel. Po stopnicah gre že sam. Na pragu hiše obstane in gleda v zelenje in luč. Vrtovi, polje, v daljavi gozdovi! Nad njimi strmijo v nebo sive gore. Daleč gre pogled. In vsepovsod je dan in solnce.

Ivanček razprostre roke in sklone glavo.

Pozdravlja vso to lepo svobodo. Blagoslavlja veliko novo srečo, materin spomin blagoslavlja!

Uspavanka.

*Glej, solnce zašlo je
v svoj zlati gradič
in lunica vstaja —*

aja - tu - taja.

*Nebeške krilatce
je zlata perot
prinesla iz raja —*

aja - tu - taja.

*In plove in plove
kot svetel čolnič
iz daljnega kraja —*

aja - tu - taja.

*In gledajo Majdko,
če spančka to pot
in več ne nagaja —*

aja - tu - taja.

Marija Grošljeva

Mladini.



Kar mojemu je srcu najsvetejše,
i tebi to polagam na srcé:
O, čuvaj, ljubi domovino sveto,
otiraj z lica grenke ji solzé;
kadär viharji okrog nje bučijo,
ko ji pesti sovražnikov pretijo:
ti zvesto nanjo misli z dušo vneto
in v brambo daj ji glavo in roké!

J. Klanšek.





ERNEST ŠUŠTERŠIČ:

Slavci.

List iz vojnega dnevnika.



entrudljivi pevci! Peli ste, ko so milijoni nebeških luči delili uteho plakajočim, katerih gorje je bilo tako neizmerno! Zavzeto uho pa je poslušalo vaše melodije tudi tedaj, ko je bučal grom nad sivimi hercegovskimi in črnogorskimi velikani in je stoteren jek odmeval od mrtvih čeri, da se ti je zdelo kakor pogovor, zamolkel in gromek, ki ga govore gorostasi. Videl si jih le, ko je blisk za hip razsvetlil neprodirno noč, videl si ogromne sklade, oblite od krvavordeče luči. Čez hip

so se zopet pogreznili v gosto temo.

Pljusnilo je časih ob naša majhna okna, kakor bi se zagnali morski valovi, gnani od burje. A vi, slavci, ste kljubovali tam zunaj! Vaša čudovita pesem je bila tudi meni v uteho v tistih nočeh, polnih strahot. Kdo bi pozabil na vas, pevci, na te noči in na one, polne prelestnega južnega bleška in otožnih srbskih pesmi.

Kako ne bi bile otožne? Spodaj v dolini goste vasi, mastna zemlja, nepregledne črede, a tu krš, sama siva krš! Sredi te puščave je sicer lepa ravna oaza, a njen gospodar je tujec po duhu in srcu vam, ki samevate v skalovju nad valujočim žitom in gladujete, zroč plodovitost in bogastvo pod seboj. Toda v vsaki hišici, uborni in kameniti, gori večni ogenj in jo ožarja s svetim plamenom. Kako ga ljubite in negujete, vi izgnanci! Krst in svoboda — nesli ste visoko v to silno pečevje živi plamen! Vi, sokoli sivi: nikoli niste klonili glav, vajeni življenja in umiranja v svobodi!

Lep, junijski večer. Danica, mala srbska pastirica, stoji pred žičnato ograjo in pripoveduje. Ni to pravljica, ampak živa istina, ki jo je izročil ded vnuku. Bil sem na strmi gori Klóbuk in sem videl še v razvalinah sijaj.

Čujte!

„Na visokem, ponosnem Klóbuku je stoloval mogočni paša Azijat. Ves je gorel za Islam in da bi ga Alah povzdignil v deveto nebo, kamor ga je vleklo srce, tako željno uživanja, je širil Mohamedov nauk z ognjem in mečem, z darovi v zemlji in zlatu. O, bil je usmiljen onemu, ki si je izvolil Alaha in polumesec, a gorje drugim! Glejte, najboljši so nesli božansko luč v pregnanstvo in mrtvo pečevje. „Džaur pogineš,



grizi kamen!“ Tako so zasmehovali pašini hlapci naše pradede. A mi živimo, nismo poginili!

Mrtev je danes Klóbuk, ona ponosna, smela gora! Odmeval je z nje turški rog, glasila so se tisočera povelja, visoki zidovi so blesteli. Ogromen grad je stal tam zgoraj. Prišli so staviti mojstri iz Carigrada in so se izkazali vredne svojega slovesa. Ponoči so gorela okna v nebotični višini nalik velikim zvezdam. In z minareta krasne mošeje je odmevala muezinova pesem daleč v Črno goro. Klóbuk, gorostasni ogelni kamen Hercegovine, koliko sijajnega bogastva si nosil na širokem, ravnem temenu! In tam nasproti ti stoje ponosne črnogorske gore. Na njih je čuvala bedna, a junaška straža Črnogorcev, in nikoli ni segla pašina moč v njihova sokolska gnezda.

V oglu grajskih razvalin vidiš še sedaj visok kamen z okroglo jamico na vrhu. Na kamenu je stal pašin hlapec v orožju, in njegovo oko je moralo napeto zreti preko mogočnega jarka. Da, onostran jarka, ki ga je izkopal sam Bog, tam je Črna gora. Čim se je pokazal smeli njen sin, takoj je udarila svinčenka v sivo krš poleg njega. Za njo druga, tretja, pašin hlapec jih je imel dovolj v plitki dolbini v kamenu. Črnogorec pa se ni zmenil za pozdrave iz ozke line. Da, paša se je bal teh junakov!

A sedaj je vse mrtvo tam zgoraj, a mi živimo in čudovito — naših ubornih hišic niso razrušile povsem niti avstrijske granate, in krvnik v Trebinju nas ni mogel pobesiti vseh! — Oj, oj, umirali so zopet najboljši in tudi moj otec, moj brat, moj stric.“

Uboga Danica!

Jasna, velika zvezda je zažarela nad vrhom Klóbuka. Zrl sem na smelo, strmo goro in ostre njene robove. Prvi slavci so zapeli.

A odtam več ne čuješ pesmi, ki so hrepenele po zvezdah azijskega neba in daljnjih cvetih.

Zidovi so se sesuli, in šiljaste, še vedno lepe odprtine ti kažejo, kje so bila grajska okna; mošeja, kavarna, vojašnica, dvoje kopališč, vse je napol v razsulu.

Muezin sniva pod belo piramido, in njegovo gomilo so zarasle mehke, goste trave in dišeča zelišča. Preko nje stopa Srb, pravnik pašinega tlačana. Bojni rog ne odmeva več, zašel je srebrni polumesec.

„Hej, kako že pojo slavci; da li čuješ? Pozabjla sem ti povedati... Tedaj, ko je paša pregnal naše pradede iz bogate doline tam spodaj v te mrtve pustinje, so šli z njimi slavci in sedaj pojo vsako noč, najsi sijejo nebeške luči, ali pa zagrinja vse neprodorna noč in je kakor bi butalo in grmelo ob naše čeri morje ter jih hotelo še bolj razorati.“

„Danica, Danica!“



Uboga majka te je pozvala tam od hišice nad našo postajo. Skočila si kakor srnica; kozice in jagnjeta so se zgnetla okrog tebe, zapeli so zvončki in kraguljčki in hajdi navzgor pevajoč:

Lepo peva slavujak u zelenoj šumici,
u zelenoj šumici, na tananoi granici,
otud idu tri lovca, da streljaju slavuja,
on se njima molio:

„Nemojte me streljati, ja ću vama pevati
u zelenoj baščici na rumenoj ružici.“

Uvatiše tri lovca i odneše slavuja,
metnuše ga u dvore, da im drage veseli,
neče slavuj da peva, nego oće da jadi;
odneše ga tri lovca, i pustiše u luge
stade slavuj pevati:

„Teško drugu bez druga,
teško drugu bez druga,
i slavuju bez luga!“

Mrtvemu kanarčku.

*Zlati je umrl kanarček . . .
Sredi loga v grobu spi,
tam, kjer bor šepeče tihi,
tiha smrečica molči . . .*

*Mirno spi, kanarček zlati,
v grobu nič se mi ne boj!
Saj kraj tebe čuva vedno
loga širnega pokoj.*

*Palčki lepi v lepi noči
prišli bodo k tebi v vas,
stražili ti bodo grobek,
peli bodo ti na glas.*

*Oj, do jutra bodo peli
ti na grobu — tri-lili —
pesmi žive, ki si nosil
v drobnem srčecu jih ti.*

*V jutru pridejo metulji,
ptice pridejo lepó,
in ves dan igrali bodo
se na grobu ti glasno.*

*Pravili o rožah bodo,
o radosti sred poljá
in o vetrecu pomladnem
in o solncu vrh neba.*

*Tiho v grobu boš poslušal,
tiho v grobu se smehljaj,
oj, najlepše sanjal sanje,
kar jih Bogeč vesni dal.*

*Sanjice ti bodo pele
tvoje pesemce vse dni,
z njimi v grobu boš prepeval
tiho, tiho — tri-lili . . .*

Jos. Vandot.



POUK · IN · ZABAVA

Kaj nam pripoveduje ura?

Priobčil Gustav Štupar.



Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev zastavice v podobah v 1.-3. št.

Po nevihti solnce sije.

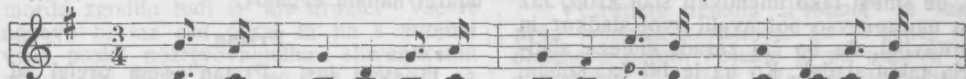
Prav so jo rešili: Milko Hmelj iz Radeč pri Zidanem mostu; Boris Vajda, dijak I. a razreda realne gimnazije v Ptujju; Dež za solncem mora priti; Branko Manfreda, učenec V. a razreda I. m. deške lj. š. v Ljubljani; Staňko Skok iz Domžal; Juro Tomašič in Vladko Roš, oba učenca meščanske šole v Ptujju; Svetko Lapajne, učenec III. razreda v Krškem; Glej, za dežjem solnčece in za hudim dobro gre; Viktor Žerjav, učenec meščanske šole v Ptujju; Solnce sije, dežek gre, mlinar melje brez vodé; Martin Tomše, učenec mešč. šole v Ribnici; Dež za solncem mora biti, za veseljem žalost priti.



Slovenka.

Slovesno. Zmerno.

Zapisal J. Žirovnik.



1. Da ro - je - na sem Slo - ven - ka, to me srč - no ve - se -
2. Saj Slo - venkam tu - di si - je soln - ce le - po kot dru -
3. Saj slo - ven - ski gla - si mi - li, oj pre - slad - ko nam do -
4. Kje lju - be - zen bolj go - re - ča se po sve - tu še do -
5. Da za - to - rej sem Slo - ven - ka, to me srč - no ve - se -



1. li. Ni mi tre - ba bi - ti Nem - ka, še - ga sta - ra to ve - li.
2. god; duh cve - tic pri - jet - no di - je, ker so na - še zem - lje plod.
3. ne; ob ve - se - lju in ob si - li nam o - gre - va - jo sr - ce.
4. bi, kje zve - sto - ba bolj sio - ve - ča kot slo - ven - ske je kr - vi?
5. li. Ni mi tre - ba bi - ti Nem - ka, še - ga sta - ra to ve - li.

Pozimi na Grintavec.

Gledala sva ga z Mokrice dne 17. febr. letos. Veličasten se nama je zdel v gorski samoti, ves vkovan v sneg in led. Lojze je modroval, da pozimi ni mogoče priti nanj, in tudi jaz sem bil istega mnenja. Zato si ne bi nikoli mislila, da bova kdaj izvršila to pot ob takem času, kar pa se je res zgodilo nekaj tednov pozneje — dne 7. marca.

Soparen popoldan je bil, ko sem pridiral k Lojzetu s cepinom v roki. „Za Boga vendar, kaj pa je?“ je vzkliknil Lojze, ki je ravno sedal k obedu. „I no, nič hudega! Ali bi šel ti danes z menoj na Grintavec?“ Nisem še dobro izgovoril, že je basal Lojze svojo hribolaško ropotijo v nahrbtnik. Kmalu nato sva sedela v kamniškem „brzovlaku“, dobro uro pozneje pa stojila v tihli Kamnik. Še nekaj ur je minilo in prikoralo sva v Bistrico ter z ukanjem opomnila oskrbnico na lačne turistovske želodce. Mrak je legal po tihem gorskem kotu, midva pa sva v koči srebala čaj in zbujala spomine na prejšnjo turo. Kmalu je priplavala luna izza Velike Planine in naju opomnila, da imava še dolgo pot pred seboj. Oprtila sva torej nahrbtnike na rame in odrinila počasnih korakov proti Žagani Peči, kamor sva dospela po večkratni izgrešitvi pota.

Ozrla sva se proti svojemu cilju: mrko je odseval vladar Savinjskih planin od luninega svita. Skuta se nama je rogala izza

Gamzovega skreta, in Turska gora je kazala svoje razrite stene. Odrinila sva proti Kokrskemu sedlu. Kmalu se je začel sneg, ki pa je bil za hojo kar najbolj pripraven, ker se je le malo udiral in torej tudi derez nisva rabila. — Glej, kaj se tam pomika po snegu? Nekaj časa gledava, nato pa začujeva oster žvižg: Sedaj sem bil na jasnem. Divje koze so promenirale po snegu, ker ubožice še ponoči nimajo varnega zatočišča. Kmalu sva naletela na njihovo sled, Lojzetu so se kar smilile, ker so se po dve pedi globoko v sneg udirale, kakor so pričali odtiski njihovih parkeljev.

Stopila sva v pravo sedlo. Tajno nama je bilo pri srcu, ko sva sedeč na skali, ki je molela iz snega, občudovala prekrasno nasprotje med bledimi stenami in zvezdnatim nebom. Toda naprej! Vzpodbujena z nado na skorajšnji počitek v Zoisovi koči, sva krepko gazila sneg, ki se je vedno bolj vdajal pod nogami. Kmalu nama zapiše ostra burja nasproti, še par stopinj po mehkem snegu, in že sva ukajoč pozdravila zameteno kočo. Bilo je četrta na eno. S cepinom sem si priboril dohod k vratom, krepko pritisnil na kljuko in stopil v premraženo kočo (koča je bila namreč letos tudi pozni odprta. seveda brez oskrbnice in provianta). Lojze, ki je prevzel vlogo kuharja, je takoj tekel k ognjišču, da bi se prepričal o njegovi kakovosti. Veselo je zavrisnil, ko je zagledal cel kup nasekanih vej v kotu; kmalu je piapolal vesel ogenj na ognjišču,



mene pa je Lojze kot svojega učenca poslal pred kočo po snega, ki sva ga na ognjišču topila. In ko se je stopil, sva ga porabila za čaj, če smem tako imenovati slan krop. Jaz sem namreč vso pot hvalil svoj sladkor in zagotavljal, da bo čaj zaradi mojega sladkorja takoj sladak. Ko pa je bil čaj kuhan, ga je Lojze v svesti si svojega kuharskega znanja prvi pokusil, a ga takoj debelo izpljunil. — „Kaj pa je?“ sem ga nedolžno vprašal. — „Pokaži no malo svoj sladkor!“ mi veli ne baš s prijaznim glasom Lojze. Seveda sem mu takoj ustregel, a komaj je pokusil tisto reč, se je na ves glas zagrohotal in vse skupaj izlil skozi okno. Jaz sem ga vedno bolj debelo gledal, a tisti večer nisem od njega ničesar zvedel. Šele zjutraj se mi je zjansilo, da sem namesto sladkorja vsul v krop — soli, ki sem jo v naglici vzel iz nahrbtnika. Ker je naju že začelo mraziti, sva se spravila v „posteljo“. Kdor je že kdaj spal v Zoisovi koči na tistem preklicanem senu, mi bo pritrtil, da nama ni bilo baš vroče, zlasti v tem letnem času ne. Zato sva veselo pozdravila vzhajajoče solnce, skočila iz „postelji“ in stopila pred kočo, kjer se nama je nudil prelep prizor: solnce je baš zlatilo Triglavsko pogorje in kamniške vrhove, med njimi tudi najin cilj — Grintavec. Nataknila sva si na noge dereze, ki so bile na zmrzlem snegu neobhodno potrebne, in odrinila v smeri proti Malemu Grintavcu. Sneg je bil le na nekaterih krajih leden, zato sva primeroma hitro dospela na Mali Grintavec. Odtod sva imela še pol ure lahkega pota in ob osmi uri sva stopila na njegovo ledeno teme. Krasen razgled se nama je nudil na vse strani. Pod nama je ležalo mično Jezersko in dolga Kokrska dolina, v bližnji sosesčini pa sva z veseljem pozdravila znane vrhove: Kočno, Skuto, Tursko goro itd. Tam v ozadju so nama kazale Karavanke svoje pleše, na daljnem obzorju pa sva zagledala kralja ledenih Tur — Veliki Klok. Ko sva se tudi telesno pokrepčala, sva — veseleč se tako lepo uspele ture — ubrala pot nazaj proti Kokrskemu sedlu. Tu sva skuhala čaj, ki je bil to pot slajši kot prejšnji večer, pospravila po koči in odrinila proti Kokri. To pot imava v najlepšem spominu, ker sva se tu prijetno drsala po zasneženi strmini. Dve uri pozneje sva že stopila na cesto, ki drži z Jezerskega v Kranj. Lojze je sicer nekaj govoril o pošti in preresetaval svoj mošnjiček, a jaz sem bil za to, da vzameva štiriurno pot pod noge. Končno je obveljala moja. Nekoliko dremajoč, nekoliko pevajoč sva merila cesto kilometer za kilometrom in se naposled zaspanih korakov prigugala v Kranj.

Planine so ravno žarele v svitu zahajajočega solnca, ko sva na cepine oprta gledala proti Grintavcu, ki je ta dan padel pod udarci najinih cepinov.

V. K.

„Prstan.“

O svoji igri „Prstan“ sem prejel od več strani ustne in pismene izjave priznanja in vzpodbude. Posebno značilno je pismo, ki mi ga je pisala gospa učiteljica z Vranskega o priliki vrnitve poslanih ij pevskih točk za uprizoritev igre. Njeno pismo se glasi: „Cenjeni gospod! Priloženo vračam posojene note, za katere se Vam prav presrečno zahvaljujem. Napevi so prikladni. Škoda le, da ni pri pevskih točkah spremljevanja s klavirjem. No, poizkusili bomo s spremljevanjem po posluhu. Igra sama na sebi pa je silno ljubka. Mnogo učinka pričakujem od čarobne scenerije 2. dejanja. Zal, da tega učinka ne moremo tukaj poglobiti še z bajno razsvetljavo, ker še nimamo na našem odru električne luči. Jako me zanima 3. dejanje, o katerem ste mi pisali. Kadar izide, bom presodila, če bi se ne dalo tudi pri nas uprizoriti. Tudi našim malim igralcem igra močno ugaja. Moj sinko me neprenehoma nadleguje z vprašanji, kakor: „Kakšno je 3. dejanje. Ali izide v „Zvončku“? Ali bo priobčena še kaka druga igra?“ itd. Bajke so pač otroški duši, ki živi v kraljestvu sanj, najbolj prikladne. Zato si tudi od uprizoritve obetam dosti uspeha. Saj je to prva slovenska igra te vrste. Do sedaj smo bili navezani le na tuje „Snegulčice“, „Trnulčice“ in druge podobne mladinske igre. Sklepam s ponovno zahvalo in z željo, da bi ta lepa čarobna pravljica nadaljevala svoje potovanje po vseh slovenskih odrih ter da bi Vas prvi uspeh bodril k nadaljnemu delu na tem polju. S spoštovanjem Bibijana Jakše-Kolškova.“ — Tretje dopolnilno dejanje je izšlo v „Zvončku“. Upam, da bo tudi to ugajalo naši mladini in našim dobrim mladinskim prijateljem ter dosego svoj namen kakor prvotna dvodejanka. — V pesemco v devetem prizoru se je vrinila tiskovna pomota. Tam bi se morala glasiti prva beseda tretje kitice: Zato . . . a ne „Kako“ . . . Čitatelji naj to napako sami popravijo! K pismu čislane gospe učiteljice pripominjam, da se mi ne zdi potrebno spremljevanje petja na odru s klavirjem, ker to dela petje, oziroma besedilo petja nerazločno in težko razumljivo za poslušalce. Pač pa je lepo in umešno, ako se igrajo pri odmorih med dejanji naše narodne skladbe. Za igro „Prstan“ je tudi silno potrebno, da bi zanjo napravil slovenski skladatelj enotne, v narodnem duhu zlo-



žene napeve k vsem ali vsaj k nekaterim pesemcam. V Novem mestu in v Velikih Laščah so med gledališkimi prireditelji skladateljski veščakji in so si kar sami napravili nekatere napeve k igri Tako se je morda zgodilo tudi še kje drugje. Vse te napeve bi jaz rad zbral in jih s svojimi vred poslal požrtvovalnemu slovenskemu skladatelju, ki bi hotel po njih prirediti za igro primerne napeve, kakor bi se to njemu zdelo najbolje. Te napeve bi potem „Zvonček“ počasi prinašal v posameznih številkah, ali pa bi se izdali v posebnem zvezku. Jaz sem žrtvoval delo in trud, ki sem ga imel z igro, slovenski mladini. Lepo bi bilo, ako bi storil isto slovenski skladatelj, ki ljubi našo mladino ter bi tako umetniško izpopolnil igro s svojim skladateljskim darom. Torej prosim lepo in pričakujem povoljnega odziva. H koncu še omenjam, da izide v nekaj mesecih v knjižici moja mladinska trodejanjka „Tončkove sanje na Miklavžev večer“ z desetimi podobami. To igro v verzih so lani o priliki Miklavževega godu igrali dvakrat v Ljubljani z dobrim uspehom, a pozneje sem jo še izdatno predelal in izboljšal. Nadalje imam v rokopisu mladinsko štiridejanjko „Neposlušni Živko“ s protialkoholno tendenco in pred kratkim sem dogotovil novo čarobno pravljico igro v petih dejanjih za zrelejšo mladino. Ime ji je „Nevidni Jakec“ in je posebno prikladna za sedanje čase. *Fr. Rojec.*

Boj pijančevanju!

Človek ima razum in je zato kralj vsega stvarstva. Pamet ga mora voditi in varovati strasti. — Razum mu pove, česa se mu je izogibati, kaj mu ogroža srečo, izpodkopaže zdravje in blaginjo. — Strast pijančevanja je razumu najbolj nasprotna. Ta strast ponižuje človeka najhuje. Žal, da si je pridobila tudi med slovenskim narodom že domovinsko pravico. — Gorje, ki ga rodi pijančevanje, se premalo upošteva. Zato se je oklenilo pijanstvo s svojimi železnimi rokami že celih rodov in nevarnost je večja od dne do dne. Ako nočemo svojega propada, mora biti naš odpor zoper pijančevanje resen in odločen. Napovedati mu moramo boj na vsej črti. — Alkohol hvalijo kot pravega rešitelja. Biti mora pri veselju in žalosti, pri ženitovanju in pogrebu. piti se mora v sreči in nesreči. Pravijo; da sladi alkohol počitek in lajša delo, varuje človeka raznih bolezni, ga pozimi greje, poleti hladi. Prevara je vse, kar trdijo o moči in vrlini alkohola. On le slepi ljudi in jim provzroča brezmejno gorje. — Ničče naj ne trdi, da mu ni mar boja zoper

alkohol! Nasledki, ki jih rodi pijančevanje, zadenejo vse, in zato mora biti boj proti temu sovražniku splošen!

Jugoslovanska koračnica.

V tretjem dejanju „Prstana“ je samo prva polovica koračnice. Tu je sedaj priobčena v celoti. Pojemo jo po napevu zagrebške „Išetale išetale zagrebačke dečke...“

Srečala ob zori Vila
našega kraljiča,
dala mu je blago srce,
čilost sokoliča.

On pa narod svoj je ljubil,
vrlo srce mu podaril
in s pravično roko preustvaril
dom mu v zemeljski je raj.

Ljudstvo raja, ljudstvo poje
in kraljiču vzklika:

„Bog te živi, s tabo hodi
sreča naj velika!“

Glej, mi svoboden smo narod,
tam na meji naši brati
pa še v robstvu morajo ječati:
kdaj jih gremo rešit, kdaj?

V zraku se zastava naša
s črnim trakom vije;
pest pod njo se krči, čast nam
po osveti vpije!

Meče zopet izderimo,
na sovražnike planimo
in vse svoje brate oprostimo:
suženj več ne bo — Slovan!

Fr. Rojec.

Domoljubni reki.

Lastna gruda — zlata ruda!

Boljša je gruda domače zemlje,
nego na tujem so zlate goré.

Varujmo skrbno se prostosti brez modrosti.

Mladi Jugoslovan!
Bog ti daj krepko dlan,
Bog ti daj bistri razum,
pravi ponos in pogum!

Mladi Jugoslovan,
prišel svobode je dan,
čuvaj svoj dom in svoj rod,
trezen ju brani povsod!

Prost diham božji zrak,
prost slednji je korak;
prost južni je Slovan,
naš je vstajenja dan!

Marija Zopfova.



Ljubi gospod Doropoljski!

Danes Vam pišem prvičkrat. Vem povest, ki ji je naslov „Brezskrbnost“. Prosim, dajte to povest v svoj kotiček! Hočim v I. realko v Mariboru. Torej Vam hočem pripovedovati to povest.

Brezskrbnost.

„Slišite,“ reče hlapec k svojemu gospodu, „na naši strehi manjka ene opeke; dajte streho novo položiti!“

Hišni gospodar mu odgovori: „Ah, kaj! Ena opeka manj ali več, to tako ne škoduje!“

Sčasoma pa je le škodovalo. Veter je pihal v luknjo na strehi in odtrgal še druge opeke. Na poškodovanem mestu je vdrl dež in sneg, ki provzročita, da se les na strehi zmocni in segnije. Moral je priti zidar.

„To je hudo“, pravi zidar, „poprava vas bo stala čez 1000 K.“

Ko je prva opeka manjkala, bi škoda s par kronami popravil.

Pomni: Brezskrbnost škoduje!

Prosim, dajte to povest v svoj kotiček. Prosim, odgovorite mi tudi!

Pozdravlja Vas

Vojteh Jager.

Odgovor:

Ljubi Vojteh!

Priobčujem Tvojo „Brezskrbnost“, ki daje vsem lahkomišelnim ljudem dober nauk. S tem ustrezam Tebi; vsem drugim pa bo nauk dobro služil, ako se bodo ravnali po njem.

Dragi gospod Doropoljski!

Z letošnjim letom sem tudi jaz „Zvončkova“ naročnica. Čitala sem ga že poprej mnogo. Posebno kotiček mi je ugajal, toda pisati nisem hotela, dokler nisem postala sama naročnica.

Stara sem 12 let in imam še enega osemletnega bratca. Stanovali smo poprej pri Sv. Ivanu poleg Trsta. Po italijanski zasedbi smo prišli z očetom v Rožek. Pri Sv. Ivanu sem hodila v V. razred, a tukaj moram hoditi v III. razred, ker ni višjih raz-

redov. Tukaj mi jako ugaja in imam že mnogo prijateljev. Če Vam bo moje pisemce dobrodošlo, Vam hočem še kaj pisati.

S prijaznim pozdravom Vam vdana

Jožica Mušnikova,
Rožek v Rožu, Koroško.

Odgovor:

Ljuba Jožica!

Iz mojega odgovora razvidiš, da mi je Tvoje pismo dobrodošlo, zato pa upam, da se še večkrat oglasiš — za zdaj še s Koroškega, potem pa od Sv. Ivana. Bog daj!

*

Blagorodni gospod Doropoljski!

„Zvonček“ nama jako ugaja. Letos ga imava že drugo leto naročenega. V letošnjem nama najbolj ugaja igra „Niko in Riko se zabavata s svojo kraljico“. Vsakokrat tudi pogledava pisemca, ki Vam jih pišejo Vaši kotičkarji. Tudi midve želiva, da bi naju sprejeli v svoj kotiček.

Presrečno Vas pozdravljata novi prijateljici „Zvončka“

Iva Tavčarjeva in
Fanika Čončeva,
Maribor.

Odgovor:

Ljuba Iva in Fanika!

Novi prijateljici „Zvončka“, srčno pozdravljeni! Niko in Riko, ki ga omenjata v pismu, sta še iz lanskega leta. O priliki pa mi povejta, kaj vama najbolj ugaja v letošnjem „Zvončku.“

*

Cenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz, hčerka gorenjskih planin, se Vas usojam nadlegovati s svojim pisemcem. Doma sem iz lenih zelenih Cerkelj ob vznožju silnega velikana Grintavca. Moj papa je nadučitelj. Takoj, ko vstanem, greva s papanom občudovat prekrasne planine. Celo med poukom v šoli papa mnogokrat vzklikne: „Oj, krasne ve planine!“ O prostem času veliko piše v razne liste. Tudi jaz sem se od njega navadila, da jako rada pišem. Najrajša sestavljam igre. Dobim kake dek-



lice, da se naučimo, ob nedeljah pa igramo. Naučimo se tudi kako narodno pesem, da jo zapojemo pred igro. Pripomniti moram, da jo jako rada pojem.

Planinski pozdrav!

Anda Lapajnetova,
učenka 5. šol. l. v Cerkljah.

Odgovor:

Ljuba Anda!

V resnici: lepo je življenje v Cerkljah, ki stoje kakor potopljene v sveže zelenje tamkaj pod veličastnimi planinami! Ni čuda, da rada prepevaš ob toliki lepoti. Pesem je znak veselja, pesem je govor plemenitega, navdušenega srca! In naša zemlja ima toliko lepote in bogastva, da bi njej na slavo mogli prepevati do konca dni!

*
Velecenjeni gospod Doropoljski!

Dovolite, da Vam tudi jaz pišem. Večkrat ste že slišali o našem gričku. Tukaj je krasno. Imamo veliko šolsko poslopje. Moj atek je nadučitelj, mamica pa je učiteljica. Jaz obiskujem drugi razred. Moja učiteljica je gospa Kristina Rad hodim v šolo. Pridne učence ima gospa učiteljica jako rada. Imam sestrico Dragico, s katero skacem in se igram na trati okolo cerkve.

Kako bom vesel, ko dobim Vaš odgovor.

Vdano Vas pozdravljam!

Danilo Fürst.

Odgovor:

Ljubi Danilo!

Povedati Ti moram, da ne imenuješ kraja, kjer bivaš. Torej ne morem vedeti, kateri griček imaš v mislih. Slišal sem že o mnogoterem gričku. Sedaj pa ne vem, na katerega naj postavim Tebe in veselje Tvojih mladih let. Popravi v prihodnjem pismu, kar si sedaj pozabil.

*
Dragi g. Doropoljski!

Pisala sem Vam zadnjič iz slovenskega Sv. Ivana poleg Trsta, svojega rojstnega kraja. Toda italijanska zasedba je pregnala tudi moje starše, mene in moja dva brata iz preljubega Sv. Ivana. Da nam je bila ločitev še hujša, nam je ravno tisti čas umrla predobra babica. Ko smo dospeli v svobodno domovino, so mojega očeta dodelili na Koroško. Z njim smo se naselili v Rožek. Tukaj hodim v šolo. In žalujem po prejšnjih gdč. učiteljicah. Tukaj smo imeli tudi dobro gdč. učiteljico, poučevala je prvi razred, nas deklice III. raz. pa ročnih del. Toda na splošno žalost je zbolela in odpotovala k staršem. Tukaj sem našla že mnogo prija-

teljic, ki jim izposojujem „Zvonček“. Vse ga prav rade čitajo. Tukaj je lepo; ni zaman Rožna dolina. Sedaj je vsa odeta v snežno obleko, po kateri se pridno sankamo. Zame je to nekaj čisto novega, ker poprej snega skoraj še poznala nisem. Da ne bo danes pismo preobširno, Vam hočem v kratkem zopet kaj sporočiti.

Presrčno Vas pozdravlja

Vilma Kraljeva,

učenka v Rožeku na Koroškem.

Prosim, da me uvrstite med koticarje!

Odgovor:

Ljuba Vilma!

Tvoje pismo je bilo pisano še pozimi, zato govoriš v njem o zimskem veselju. Danes pa objema tudi naš dragoceni Korotan lepota in čač cvetoče in zoreče prirode! Verjamem, da Ti je bila ločitev od Sv. Ivana težka; a sedaj, ko uživaš krasoto naše svobodne domovine, Ti je gotovo lažje pri srcu.

*
Dragi g. Doropoljski!

Tudi jaz se hočem kot naročnica našega „Zvončka“ enkrat oglasiti!

Stara sem 12 let. Dosedaj sem obiskovala ljudsko šolo v Rušah, a sedaj grem v Maribor v meščansko. Slovo od mojega Pohorja, na katerem višim z vso dušo, bo najbrže malo težko, a tudi od očeta in mamice. Zato mi bo pa ob samotnih urah „Zvonček“ v tem večjo zabavo!

Pri nas v Rušah imamo še stare učitelje, razen g. Lichtenwallnerja, ki je postal nadzornik. Oni vsi so leta 1914 izkusili, kaj je Nemeč. Tudi moj atek je bil zraven. Zato sta pa zdaj navdušenje in zavednost prebivalcev „Malega Beograda“ tem večji! Tudi jaz sem zavedna Jugoslovanka.

Pozdravlja Vas

Vida Glaserjeva,

uč. 5. razr. v Rušah na Pohorju.

Odgovor:

Ljuba Vida!

Prav razveselil sem se Tvojega iskrenega pisma. Iz njega spoznavam Tvojo veliko ljubezen do rojstnega kraja, do Jugoslavije, pa tudi do — „Zvončka“. Naj Ti ostane zvest prijatelj v našem lepem in ponosnem Mariboru!

*
Velecenjeni g. Doropoljski!

Že mnogo časa je minulo, odkar sem Vam zadnjič pisala. In mnogo se je tudi med tem časom izpremenilo. Zapustila sem po krivdi Italijanov preljubljeni Trst in naše nepozabno morje. Vendar upam, da se bom kmalu vrnila. Sedaj sem v Celju in obiskujem I. letnik mestne trgovske šole. Zadnji



„Zvonček“ sem prejela meseca septembra 1918. Upam, da to moje pismo uvrstjete med „Zvončkove“ koticarje.

Pozdravlja Vas

Jelka Daneu v o v a ,
gojenka mestne trg. šole v Celju.

Odgovor: Ljuba Jelka!

Vsi, ki ljubimo svojo domovino Jugoslavijo, gojimo trdno upanje, da še učakamo čas, ko nam bo zopet odprta pot k našemu morju. Pravico pač lahko zatirajo in zame-tajo, končno pa vendar pride dan njene zmage. Glejmo v bodočnost z upapolnimi pogledi!

Velemenjeni g. Doropoljski!

Navdušena po prvi številki „Zvončka“, Vas prosim, da blagovolite odmeriti mojemu malemu spisu malo prostora v svojem koticčku.

Matilda Pučk o v a ,
učenka I. razr. mešč. šole v Ptuj.

Izprehod v pomladansko prirodo

Kako prijetna čuvstva nas navdajajo, kadar se napotimo v prirodo lepega pomladnega dneva! Nad nami je jasno nebo, na katerem se vozi blagodejno solnce ter se trudi izvabiti čim bujnejše življenje iz zemlje. Noga nam stopa po vijugasti stezici travnika. Ves travnik, vsa okolica sta ode-ta v zelenje in cvetje. Množica pisanih metuljev frfota v zraku, od cveta do cveta pa letajo lahkokrile čebelnice, nabirajoč sladko strd ter s svojo marljivostjo tudi nas izpodbujejo k pridnemu delu.

In ko dospemo v gozd! Tukaj se oglaš-a prekrasno ptičje žvrgoljenje in petje. Z bukovja se pa oglaš-a naša znanca kuka-vica s svojim odmevajočim „kuku-kuku, pomlad je tu!“ Kako okrepečajoč je zrak, ki ga dihamo v gozdu. Listje drevja šumi nad nami pod vplivom lahne sapice, kakor bi si šepetalo med sabo skrivnostne zgod-be. Nedaleč od gozda pa hiti skromen po-toček svojo navadno pot, toda njegovo žu-borenje je danes nekako živahnejše.

Pomlad, kako si krasna!

Odgovor: Ljuba Matilda!

Priobčujem Tvoj spis, da Ti napravim veselje, pa da obenem pokažem, kako si opazovala življenje v prirodi, ko jo odeva čar pomladnih dni.

Čenjeni gospod Doropoljski!

Ko sem bral izposojeni „Zvonček“, sem videl, kako ste prijazni s svojimi Zvončkarji. Zato sem stopil tudi jaz v Vaš krog ter naročil „Zvonček“.

Hodim v prvi razred meščanske šole v Ribnici. Najbolj me veseli risanje. Napisal sem Vam tudi to borno pesemco. Prosim, ne zamerite, ako nisem napravil vsega, kar pričakujete.

Smreka.

Smreka raste ponosita,
gleda tja v prostrani svet,
brije burja zmagovita
ter ji trže mladi cvet.

Sestre njene je pobrala
kruta roka kmetova;
v družbi njih je vedno stala,
zdaj je sama smreka ta.

Pride kmetič na goró,
z njim sekira ostra, glaj;
ko zagleda smreko to,
mahati začne po njej.

Smreka strašno zaječi,
kmet ji še udarec da;
smreko puščajo moči,
potlej zgrudi se na tla.

Franc Mihelič,
učenec meščanske šole v Ribnici.

Odgovor: Ljubi Franc!

Tvoja pesem nam slika žalostno usodo smreke, ki je ponosita gledala v prostrani svet, a je končno tudi ona — svojim sestram enako — morala pasti pod kmetovo sekiro.

Velemenjeni gospod Doropoljski!

Jako sem se razveselil „Zvončka“, posebno še zato, ker je tako obširen. Zlasti mi ugaja povest „Tuikin psiček in Dondarjeva pipa“. Ko pa sem bral koticček, sem zapazil svojo pesemco „Hram ob gozdu“. Jako sem se razveselil in očital sem samemu sebi, zakaj Vam nisem tako dolgo pisal.

Sedaj hodim v III. a razred I. državne gimnazije. Izmed predmetov me najbolj veseli grščina. Za razrednika imam g. prof. Koletiča. V kratkem Vam pošljem zopet kak spis ali kako pesemco. Prosim, priobčite to pismo v koticčku.

Najlepše pozdrave Vam pošilja
Vaš vdani

Svetozar Ilešič,
učenec III. a razreda I. drž. gimnazije.

Odgovor:

Ljubi Svetozar!

Tisti znameniti „Tuikin psiček“ je z Dondarjevo pipo vred budil mnogo veselja med „Zvončkovimi“ bralci — umevno, da sta oba tudi Tebi všeč. Meni pa ugaja Tvoje pismo, ker mi govori o veselju, ki Ti ga provzroča lepa slovenska knjiga.